

Lituanistikos dienos Vilniaus universitete

<https://kolekcijos.biblioteka.vu.lt/>

2020 m. rudenį sukako 80 metų, kai buvo įkurtos Lietuvių kalbos ir Lietuvių literatūros katedros Vilniaus universitete. Ta proga VU Filologijos fakultete kilo idėja visą 2020–2021 m. m. rudens semestrą pavadinti „Lituanistikos dienos“ (LD) ir skirti įvairiems renginiams. Renginiai, kuriuose dalyvavo LMA nariai, pradėti spalio 15 d. iškilmingu atminimo vakaru, skirtu Konstantino Sirvydo žodyno 400 metų sukakčiai paminėti. Pranešimus Šv. Jonų bažnyčioje skaitė šios informacijos autorius¹ ir prof. Dainora Pociūtė, K. Sirvydo „Punktų sakymų“ ištraukas skaitė aktorius Algirdas Latėnas, J. S. Bacho kūrinis vargonais atliko Vidas Pinkevičius. Spalio 16 d. VU Mažajoje auloje įvyko seminaras ir diskusija „Lituanistika Lietuvos universitetuose: ateitį kurianti tradicija“. VU rektoriaus akad. Rimvydo Petrausko pranešime² pabrėžta litu-

anistikos mokslo ir studijų naujumo, tarptautiškumo, tarpdalykiškumo ir sklaidos svarba, LR kultūros ministras doc. Mindaugas Kvietkauskas aptarė lituanistikos vaidmenį Lietuvos kultūros tarptautinėje sklaidoje. Akad. Egidijus Aleksandravičius kėlė klausimą, ar lietuvių diasporos praeitis ir išeivijos lituanistika tapo mūsų savastimi, o šių eilučių autorius kalbėjo apie lietuvių kalbotyros radimąsi nepriklausomybės metais ir komplikuoatą raidą sovietmečiu. Prof. Meilutė Ramonienė apžvelgė taikomosios kalbotyros – naujos mokslo ir studijų krypties – formavimąsi atkurtosios nepriklausomybės metais, o prof. Brigita Speičytė, remdamasi apgintų disertacijų tematika, pristatė lietuvių literatūros studijas XXI amžiuje³. Pasibaigus seminarui, vykusią diskusiją vedė doc. Darius Kuolys. Ši diena buvo užbaigta kūrybos vakaru „Filologijos rudenų parafrazė“.

Kitus LD renginius teko perkelti į internetą. Spalio 29 d. vyko susitikimas su akad. Viktorija Daujotyte: „Vilniaus universitete, Lietuvių literatūros katedroje“. Lituanistinių renginių gausa išsiskyrė lapkritį. Dvyliką dieną VU bibliotekoje atidarius Lietuvių kalbos katedros darbų parodą, surengtas mokslinis seminaras „Sinchroniniai ir diachroniniai lietuvių kalbos tyrimai“, kuriame pranešimus skaitė buvę katedros dėstytojai docentai Regina Venckutė ir Aldonas Pupkis, profesoriai Evalda Jakaitienė, Aldona Paulauskienė, Regina Koženiauskienė ir kiti. Seminarui pa-

sibaigus, doc. A. Pupkis pristatė knygą su paskelbtais jam rašytais LMA nario korespondento, Lietuvių fonologijos mokyklos kūrėjo Alekso Girdenio laiškais, buvo parodytas dokumentinis filmas apie Lietuvių kalbos katedrą „Gimtosios kalbos apkabinti“ (režisierius prof. Vytautas Kardelis). Antroji jubiliejinė Lietuvių kalbos katedros diena, lapkričio 13-oji, buvo skirta tarptautinei konferencijai „Lietuvių kalba Lietuvoje ir pasaulyje“, kurioje įvairių šalių mokslininkai perskaitė 34 pranešimus, dalyvavo apie 100 klausytojų⁴. Lapkričio 19–20 d. surengta mokslinė konferencija ir diskusijų forumas „Trys laisvės dešimtmečiai: literatūra, kritika, skaitytojas“, – renginiai, skirti Lietuvių literatūros katedros jubiliejui. Konferencijoje išklausyti devyni pranešimai, tarp jų ir akad. Jūratės Sprindytės, forume diskutuota apie gimtąją literatūrą, lietuvių literatūrą svetur, literatūros mokslą ir kritiką bei apie literatūros skaitytoją⁵.

⁴ Plačiau apie Lietuvių kalbos katedros jubiliejui skirtus renginius žr.: Vytautas Kardelis. Lietuvių kalbos katedrai – 80, *Gimtoji kalba* 1, 2021, p. 13–17; <https://www.zurnalai.vu.lt/lietuviu-kalba/article/view/22453/21718> (mokslinio seminaro pranešimai); <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/download/2426/2360> (informacija apie konferenciją); filmą galima pamatyti platformoje „YouTube“ (ieškoti pagal pavadinimą).

⁵ Plačiau žr.: <https://www.flf.vu.lt/paieska?gsquery=Trys+laisv%C4%97s+de%C5%A1imtme%C4%8Diai;„Literatūra“> (Dalius Čiočytės ir Dariaus Kuolio informacija).

¹ Žr. <https://pasauliolietuvis.lt/pirmajam-spausdintam-lietuviu-kalbos-zodynui-400-metu/>

² Žr. Rimvydas Petrauskas. *Per lituanistiką galime įsijungti į pasaulinį mokslo dialogą* – LRT

³ Seminaro įrašą žr. <https://www.facebook.com/VilniusUniversity/videos/961322897712929>

Lituanistikos dienos Vilniaus universitete

>>>

Lituanistikos dienas užbaigė gruodžio 4 d. įvykęs renginys, skirtas prof. Jono Kazlausko 90-mečiui ir žurnalo „Baltistica“ 55-mečiui. Pirmiausia pristatyta toms progoms parengta paroda. Po to vyko mokslinis seminaras „Jono Kazlausko diena: istorinės gramatikos dalykai“, kuriame pranešimus skaitė J. Kazlausko premijos laureatai profesoriai Birutė Jasiūnaitė, Bonifacas Stundžia, LMA Jaunosios akademi-

jos narys dr. Vytautas Rinkevičius ir doc. Miguelis Villanueva Svenssonas⁶.

Savita Lituanistikos dienų tąsa – Universiteto gatvėje įrengta kalėdinė

⁶ Plačiau žr. Daivos Sinkevičiūtės informaciją (*Gimtoji kalba* 1, 2021, p. 29–30). LD renginius organizavo B. Speičytė, D. Kuolys, I. Šeškauskienė, V. Zubaitienė, G. Judžentytė, D. Sinkevičiūtė, B. Stundžia, M. Ramonienė ir kt., parodas parengė S. Misiūnienė; rėmė Lietuvos mokslo taryba, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Valstybinė lietuvių kalbos komisija ir VU Filologijos fakultetas.

instaliacija (dizainerė Julija Janus), sužibusi poeto Česlavo Milošo eilių, skirtų K. Sirvydo atminimui, fragmentais: LAIKO LŪPOSE ŽODĮ... IŠGIRSTĄ VAIKYSTĖJ... ACADEMIA SOCIETATIS JESU... ATVERČIU ŽODYNĄ TARSI ŠAUKČIAU SIELAS (vertė Tomas Venclova).

Akad. Bonifacas Stundžia

Lietuvos mokslo triumfo diena

Kovo 4 d. Lietuvos mokslų akademijoje buvo iškilmingai apdovanoti 2020 m. Lietuvos mokslo premijų (LMP) laureatai. Renginyje dalyvavo Lietuvos Respublikos Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė, LMP komisijos pirmininkas akad. Jūras Banys, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministrė Jurgita Šiugždinienė, LMA nariai, kiti svečiai.

Ministrė Pirmininkė I. Šimonytė sveikindama laureatus pabrėžė, kad šios iššiklės yra Lietuvos mokslo triumfo diena. Kartais kyla dvejonių, ar mokslas atviras, ar jis tyrinėja tai, kas svarbu visuomenei? Premjerės nuomone, Lietuvos mokslo reakcija į pandemiją leidžia mums didžiuotis: itin greitai buvo sukurti diagnostiniai rinkiniai, antivirusinės terapijos technologijos ir t. t. Pandemijos „nokdaunas“ buvo puiki proga mokslui tapti pasaulio gelbėtoju. Dėl mokslo pažangos ir talentingų mokslininkų Lietuvoje jau dabar naudojamos keturios vakcinos, registruotos JAV ir ES. Šie biomedikų, chemikų ar fizikų darbai sprendžia įvairias praktines mūsų gyvenimo problemas, o humanitarų – perkelia į erdvę, kur kalbama apie idėjas, socialinius pokyčius pasitelkus literatūrą. Mokslininkai galbūt ne visada pasirengę pasigirti savo pasiekimais. Internetas suteikia galimybę ne tik bendrauti, dalytis

Lietuvos Respublikos Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė sveikina 2020 m. Lietuvos mokslo premijų laureatus.

>>>

Lietuvos mokslo triumfo diena

»»»

įvairiomis (ir mokslinėmis) idėjomis, bet, deja, ir platformą antimokslinėms teorijoms, sąmokslų teorijoms skleisti. Lietuvos mokslas yra gana stiprus, kad jo balsas būtų girdimas. Reikia aktyviau reikštis viešojoje erdvėje skleidžiant teisingą mokslinę informaciją. Baigdamą premjerę palinkėjo ryžto ir dėl geresnės ateities atsisakyti įprasto patogumo.

Padėkojęs Ministrui Pirmininkei, LMA prezidentas J. Banys pareiškė tikėjimą, kad ši Vyriausybė padidins Lietuvos mokslo premijoms skirtas lėšas. LMP komisijos pirmininkas paskelbė laureatus ir jų darbus, kviesdamas atsiimti diplomus. Savo darbus pristatė humanitarinių ir socialinių mokslų sričių laureatė Dalia Satkauskytė, įvertinta už darbų ciklą „Literatūra ir visuomenė: socio-kritiniai tyrimai“, fizinių mokslų srities laureatas Aivaras Kareiva, apdovanotas už darbų ciklą „Daugiafunkcinių medžiagų kūrimas ir taikymas šiuolaikinėse technologijose“ (kartu su Aldona Beganskiene), fizinių mokslų srities laureatas Albertas Malinauskas, apdovanotas už darbų ciklą „Medžiagų molekulinės struktūros ir funkcionalumo tyrimai virpesinės spektroskopijos metodais“ (kartu su Gediminu Niaura), biomedicinos ir žemės ūkio mokslų sričių laureatė Jurga Bernatienė – darbų ciklo „Inovatyvūs farmacijos produktai: veikliųjų junginių paieška, technologinis funkcionalizavimas ir praktinis taikymas“ autorė, biomedicinos ir žemės ūkio mokslų sričių laureatas Audrius Dėdelė, įvertintas už darbų ciklą „Urbanistinės aplinkos, psichosocialinių ir epigenetinių veiksnių poveikis sveikatai nuo kūdikystės iki brandos“ (kartu su Regina Gražulevičiene) ir technologijos mokslų srities laureatas Gediminas Račiukaitis, apdovanotas už darbų ciklą „Ultratrumpų lazerio impulsų sąveika su medžiaga ir jos panaudojimas lazeriniam mikroapdirbimui“ (kartu su Mindaugu Gedvilu ir Pauliumi Gečiu).

Renginį sveikinimo kalba baigė LR švietimo, mokslo ir sporto ministrė J. Šiugždienienė: „Simboliška, kad mums brangios Kovo 11-osios išvakarėse pagerbėme tuos, kurie prisideda prie intelektualios Lietuvos gimimo. Pavyzdžiui, ką tik sutarta, kad Vilniaus universiteto Gyvybės mokslų centre bus

Akad. Aivaras Kareiva

Akad. Gediminas Niaura

Akad. Albertas Malinauskas

»»»

Lietuvos mokslo triumfo diena

>>>

kuriama pasaulinio lygio laboratorija. Mūsų siekis – stiprūs mokslo centrai, tvaresnis mokslo tyrimų finansavimas. Vyriausybė ketina sudaryti kuo palankesnes sąlygas tyrėjams. Būtina įvertinti socialinių ir humanitarinių mokslų svarbą. Mokslo ir jo kūrėjai visada yra priešakinėje linijoje, jie kuria naujas galimybes žmonijai, ieškodami išeičių iš sunkių situacijų. Didžiuojusi jus, jūsų atkaklumu ir tikėjimu savo jėgomis. Džiaugiuosi kartu su jumis ir jaus laikančiais artimais žmonėmis. Linkiu, kad pripažinimas jus ir toliau skatintų darbuotis dėl mūsų šalies ateities.“

Iškilmėse skambėjo Deborah Henson-Conant „Baroko Flamenko“ ir Eduardo di Capua „O, saule mano“, kuriuos arfa atliko Gabrielė Ašmontaitė. •

Lietuvos mokslų akademijos informacija

LMA Jaunosios akademijos pirmininkas dr. Mindaugas Gedvilas

LMA prezidento ir prezidiumo veikla

Praėjusių metų pabaigoje per nuotolinį LMA narių visuotinį susirinkimą LMA prezidentas J. Banys pabrėžė, kad pasaulyje kilus pandemijai Akademinė susidūrė su nemenkais iššūkiais, tačiau LMA veikla nenutrūko ir buvo sėkmingai vykdoma. 2021-aisiais darbas ir toliau vyksta nuotoliniu būdu, išskyrus atvejus, kai būtina tam tikras funkcijas atlikti darbo vietoje. Akademinė tenka prisitaikyti prie naujų darbo ir gyvenimo sąlygų, adaptotis prie pasikeitusių darbo formų.

Valdžios, švietimo ir mokslo institucijose posėdžiai, pasitarimai, renginiai vyko nuotoliniu būdu. LMA prezidentas buvo kviečiamas į nuotolinius LRS Švietimo ir mokslo komiteto posėdžius, kur buvo įvertintas Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) Lietuvos įgūdžių strategijos projektas, gvildinamas LRV programos dėl studijų ir mokslo įgyvendinimo priemonių planas, svarstomas Mokslo ir studijų, švietimo įstatymų, kurių nuostatų pakeitimas, išklausa ir tvirtinama Lietuvos mokslo tarybos ataskaita (01–11, 01–25, 02–01, 02–10, 02–17, 02–24, 03–03, 03–17, 03–17, 03–31). LMA

prezidentas yra kviečiamas į LR Seimo Ateities komiteto posėdžius. Kovo 19 d. posėdyje J. Banys kalbėjo apie Lietuvos mokslo ateitį, kovo 24 d. buvo pakviestas į neformalaus Ateities forumo „Intelektualinis Lietuvos savarankiškumas“ virtualią diskusiją, kurioje taip pat dalyvavo ir kalbėjo LMAJA pirmininkas dr. Mindaugas Gedvilas ir vicepirmininkė dr. Diana Marčiulynienė.

Sausio 6 d. LMA prezidentas J. Banys ir viceprezidentas Zenonas Dabkevičius virtualiai susitiko su LR švietimo, mokslo ir sporto ministre dr. Jurgita Šiugždinienė, pristatė LMA ekspertinę, mokslo populiarinimo veiklą ir pakvietė ministrę, pasibaigus pandemijai, apsilankyti LMA, dalyvauti organizuojamuose renginiuose, susitikti su akademikais, aptarti aktualijas, pasidalyti išvalgomis. J. Banys dalyvavo Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos posėdžiuose, kuriuose diskutuota dėl mokslo produkcijos vertinimo ir finansavimo, Mokslo ir studijų įstatymo, kurių nuostatų pakeitimo, Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo priemonių plano ir CERN klausimų (01–19, 02–03, 02–05).

Vasario 1–3 d. nuotoliniu būdu vyko Tarptautinės mokslo tarybos (ICS) nepaprastoji generalinė asamblėja, kurioje dalyvavo 309 dalyviai iš viso pasaulio. Renginyje LMA atstovavo prezidentas J. Banys ir viceprezidentas Z. Dabkevičius.

Vienas iš svarbesnių LMA prezidento, kaip Lietuvos mokslo premijų (LMP) komisijos pirmininko, iššūkių buvo organizuoti ir praveisti 2020 m. LMP laureatų apdovanojimo iškilmes, vykusias kovo 4 d. LMA. LMP laureatus sveikino Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė ir ŠMS ministrė Jurgita Šiugždinienė.

• • •

LMA prezidiumas per pirmąjį metų ketvirtį posėdžiavo devynis kartus. Pirmame posėdyje buvo priminta dėl Akademijos darbo karantino sąlygomis, supažindinta su biudžeto ir darbo užmokesčio pokyčiais 2021 m., aptarta, kaip vyks LMA tikrųjų narių prisistatymas ir rinkimų organizavimas LMA mokslų skyriuose, patvirtintas LMA darbuotojų atsiskaitymo už 2020 m. veiklą grafikas. Sausio 12, 19 ir 26 d. LMA prezidiumo posėdžiuose buvo

>>>

LMA prezidento ir prezidiumo veikla

>>>

įvertintos 2020 m. LMA mokslų skyrių ir padalinių, LMA Jaunosios akademijos, LMA fondų, ES SF projektų valdymo grupės, LMA Vrublevskių bibliotekos veiklos ataskaitos. Taip pat buvo nuspręsta nuo 2021 m. nutraukti LMA periodinio mokslo žurnalo „Geologija. Geografija“ leidybą. Pasiūlyti matematikos ir informatikos ekspertai kasmetinei „L'Oréal Baltic“ programai „Moterims mokslė“ teikiamoms paraiškoms vertinti. Vasario 9 d. buvo patvirtinti LMA 2020 m. vardinių premijų – Vinco Krėvės-Mickevičiaus (literatūra), Jono Kriščiūno (žemės ūkio mokslai), Kazimiero Simonavičiaus (mechanika) – konkursų rezultatai, vasario 23 d. – 2020 m. LMA jaunųjų mokslininkų ir doktorantų bei LMA aukštųjų mokyklų studentų mokslinių darbų konkursų nugalėtojai.

Kovo 9 d. LMA prezidiumo posėdyje nutarta LMA narių visuotinę ataskaitinę ir rinkiminę susirinkimą organizuoti balandžio 13 d., aptarta darbotvarkė, patvirtinti 2021 m. LMA mokslų skyrių ir LMA Jaunosios akademijos darbo planai. Kovo 30 d. posėdyje dalyvavo akad. Valdemaras Razumas,

2021-03-09 LMA prezidiumo posėdis.

jis pristatė Moldovos Respublikos švietimo, kultūros ir mokslo ministrės kreipimąsi dėl šalies prioritetinių mokslinių tyrimų kryptių bei galimo bendradarbiavimo mokslo ir kultūros srityse. LMA prezidiumo nariai aptarė 17-osios Baltijos intelektualio bendradarbiavimo konferencijos Taline klausimus, apsvaistė LMA 2020 m. veiklos ataskaitos projektą, skyrių pirmininkai

supažindino LMA prezidiumo narius su LMA mokslų skyriuose iškeltais kandidatais į LMA užsienio narius bei pristatė kandidatus valstybės apdovanojimams. Z. Dabkevičius pateikė ŽŪMM skyriaus prašymą įsteigti LMA vardinę Juozo Lazausko (augalininkystė, augalų selekcija) premiją. •

*Parengė Lyda Milošienė,
LMA vyriaus. referentė*

SKYRIŲ VEIKLA

Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriuje

Nežiūrint visų karantino nepatogumų skyrius dirbo intensyviai – sušaukti trys HSMS narių visuotiniai susirinkimai, viename jų išrinkti kandidatai į LMA tikruosius narius, įvyko trys nuotoliniai HSMS biuro posėdžiai, veikė ir sprendimus priėmė skyriaus sudarytos komisijos bei darbo grupės, organizuota nuotolinė konferencija ir knygos sutiktuvės, minėtos narių jubiliejinės sukaktys.

Sausio 3 d. įvyko biuro narių posėdis, kuriame sudaryta 2020 m. Jaunųjų mokslininkų ir doktorantų bei Aukštųjų mokyklų studentų konkursinių mokslo darbų vertinimo komisija: D. Kaunas (pirm.), R. Janonienė (pirm. pav.), A. V. Matulionis (pirm. pav.), E. Aleksandravičius, A. Beinorius,

A. Buračas, R. Lazutka, V. Mikelėnas, V. Nekrošius, Z. Norkus, R. Palekas ir LMAJA nariai V. Lekavičius, O. Mastianica-Stankevič, P. Želviene studentų darbams vertinti. Komisijai buvo pavesta atlikti 12 jaunųjų mokslininkų ir doktorantų bei 16 aukštųjų mokyklų studentų pateiktų mokslo darbų ekspertizes. Vasario 17 d. komisija nuotoliniame posėdyje atrinko ir pasiūlė skirti LMA premijas dviem jauniems mokslininkams ir trims aukštųjų mokyklų studentams, taip pat LMA garbės raštais apdovanoti penkis konkursų dalyvius.

HSMS biuro posėdyje taip pat buvo sudaryta darbo grupė – A. V. Matulionis (darbo grupės pirmininkas), D. Kaunas, R. Lazutka,

V. Nekrošius – teikiant siūlymus Lietuvos bankui dėl socialiniams mokslams skirtos monetos, iš serijos „Lietuvos mokslas“. Sausio 21 d. darbo grupės nariai posėdyje išsamiai aptarė socialiniams mokslams skirtos monetos grafinius vaizdus ir lankstinuko galimą turinį. Buvo nutarta, remiantis A. V. Matulionio ir R. Lazutkos pasiūlyta monetos grafinio vaizdo idėja, svarstyti šį klausimą HSMS biuro posėdyje, HSMS narių visuotiniame susirinkime ir išvadas pateikti Lietuvos bankui. Pavesta A. V. Matulioniui parengti monetos lankstinukui skirtą tekstą.

Sausio 22 d. biuro posėdyje buvo aptartos HSMS 2021 m. veiklos aktualijos. Svarstyta HSMS 2020 m. veiklos ataskaitos projektas ir pritarta

>>>

Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriuje

»»»

teikti jį LMA prezidiumui. Aptartas HSMS 2021 m. veiklos plano projektas ir nutarta teikti jį svarstyti HSMS visuotiniam narių susirinkimui, taip pat pritarta siūlymams dėl socialiniams mokslams skirtos monetos kūrimo.

Vasario 2 d. įvyko V. Krėvės-Mickevičiaus (literatūra) premijos komisijos posėdis. 2020 m. Vinco Krėvės-Mickevičiaus (literatūra) premijai buvo iškelti du pretendentai: Dalia Čiočytė (teologinių tyrimų ciklas „Literatūros teologija: teologiniai lietuvių literatūros aspektai“ (2013), „Krikščionybė ir šiuolaikinė lietuvių literatūra“ (2018)) ir Aušra Martišiūtė-Linartienė (darbų ciklas „Vydūno kūrybos tyrimai ir sklaida“). Komisijos nariai – V. Martinkus (pirm.), A. Beinorius, V. Daujotytė, D. Kaunas, V. Nekrošius – susipažinę su premijoms pateiktais darbais, ekspertų vertinimais, vieningai sutarė siūlyti LMA prezidiumui skirti 2020 m. V. Krėvės-Mickevičiaus (literatūra) premiją A. Martišiūtei-Linartienei. Jos darbai, netekus žymiojo vydūnisto Vaclovo Bagdonavičiaus, yra išskirtinai reikšmingi lietuvių literatūros mokslui ir visai nacionalinei humanitarikai. Ji yra iškiliausia šiuolaikinė Vydūno dramaturginio palikimo tyrinėtoja – Vydūno dramoms skirti darbai sudaro svarbiausią profesorės indėlio į lietuvių literatūros mokslą dalį. Vydūno idealistiniai tekstai, dramaturginė kūryba, teosofiniai raštai glaudžiai siejasi su V. Krėvės-Mickevičiaus kūrybiniu palikimu, ypač su dramomis ir romanu drama „Dangaus ir žemės sūnūs“. Ir Vydūnui, ir V. Krėvei-Mickevičiui svarbiausia buvo žmogaus gyvenimo prasmės problema. Tačiau Vydūnui žmogus pirmiausia rūpėjo kaip metafizinis asmuo, V. Krėvei-Mickevičiui – istorinis žmogus. Vydūną pagrįstai galima laikyti vienu iš moderniosios Lietuvos valstybės tėvų steigėjų, ir A. Martišiūtės-Linartienės teoriniuose veikaluose yra atskleidžiamas ir pagrindžiamas šio mąstytojo svarbos Lietuvai mastas.

Vasario 18 d. buvo sušauktas ataskaitinis HSMS narių visuotinis susirinkimas. Jame skyriaus pirmininkas pristatė 2020 m. veiklos ataskaitos projektą, taip pat buvo aptarti narių ataskaitose pateikti siūlymai, kokiomis priemonėmis

reikėtų stiprinti LMA veiklą, kuo galėtų asmeniškai prie to prisidėti. Diskusijose HSMS nariai pažymėjo, kad aktyvi narių ir skyriaus veikla įpareigoja toliau dirbti, ir patvirtino ataskaitos projektą. Pritarta ir HSMS veiklos ataskaitai, kuri bus paskelbta leidinyje „LMA 2020 m. veikla“. Svarstydamas 2021 m. veiklos planą ir numatytus renginius, HSMS nariai pažymėjo, kad pandemijos sąlygomis nevertėtų planuoti daug darbų, geriau lanksčiai dirbti atsižvelgiant į šalies situaciją.

Vasario 18 d. įvyko ekspertų komisijos dėl kandidatų į LMA tikruosius narius mokslinės veiklos posėdis. Komisijos nariai – D. Kaunas (pirmininkas), A. Buračas, V. Daujotytė-Pakerienė, V. Nekrošius, B. Stundžia – aptarė humanitarinių ir socialinių mokslų sričių kandidatus ir pateiktas LMA ekspertų komisijos išvadas. Nutarta pavesti komisijos nariams susipažinti su iškeltų kandidatų moksline veikla dėl jų atitikimo keliamiems reikalavimams ir vertinimo kriterijams bei pateikti savo išvadas HSMS narių visuotiniam susirinkimui, kai bus renkami kandidatai į LMA tikruosius narius.

Vasario 23 d. HSMS narių visuotinis susirinkimas buvo skirtas iškeltų kandidatų į LMA tikruosius narius pranešimams. Į penkias humanitarinių ir socialinių mokslų sričių LMA tikrųjų narių vietas iškelti devyni kandidatai pagal specialybes: archeologija (1 vieta) – Albinas Kuncevičius; istorija (1 vieta) – Zenonas Butkus ir Darius Staliūnas; menotyra (1 vieta) – Rytis Ambrazevičius ir Dalia Klajumienė; lietuvių literatūra (1 vieta) – Aušra Jurgutienė ir Dainora Pociūtė-Abukevičienė; sociologija (1 vieta) – Aleksandras Dobryninas ir Aušra Maslauskaitė. Remiantis LMA tikrųjų ir užsienio narių rinkimų reglamento 6 p. „Mokslų skyriai organizuoja įregistruotų kandidatų į Mokslų akademijos narius mokslinės veiklos ekspertizę ir viešą aptarimą“, buvo išklausti iškeltų kandidatų į LMA tikruosius narius pranešimai ir jų atsakymai į klausimus. A. Kuncevičius (archeologija) perskaitė pranešimą „Lietuvos valstybingumo ištakų archeologija“; Z. Butkus (istorija) – „Vilniaus

likimas visam Nepriklausomybės laikotarpiui (iki 1939 m.) buvo nulemtas Rygoje 1920 m.“; D. Staliūnas (istorija) – „Imperinė politika ir etniniai santykiai“; R. Ambrazevičius (menotyra) – „Akustika ir psichologija muzikos tyrimuose“; D. Klajumienė (menotyra) – „XIX–XX a. pr. pasaulietinių interjerų dekorų tyrimų Lietuvoje problemos, atradimai, aktualijos“; A. Dobryninas (sociologija) – „Prakeiktų klausimų“ kriminologija“; A. Maslauskaitė (sociologija) – „Lietuvos šeimos demografinės slinkty 1990–2020 m.“; D. Pociūtė-Abukevičienė (lietuvių literatūra) – „Ankstyvieji Lietuvos reformacijos paminklai: tikėjimo išpažinimai (1543–1566)“; A. Jurgutienė (lietuvių literatūra) dėl jai susiklosčiusių nenumatytų aplinkybių pranešimas buvo klausomas kitame HSMS narių visuotiniame susirinkime.

Kovo 9 d. sušauktas HSMS narių visuotinis susirinkimas, kuriame išklaustas kandidatės į LMA tikruosius narius A. Jurgutienės (lietuvių literatūra) pranešimas „Lietuvių lyginamosios literatūros istoriniai posūkiai ir perspektyvos“. Toliau vyko uždaras HSMS narių visuotinis susirinkimas. Kandidatai į LMA tikruosius narius išrinkti: A. Kuncevičius (archeologija), D. Staliūnas (istorija), D. Klajumienė (menotyra), D. Pociūtė-Abukevičienė (lietuvių literatūra) ir A. Maslauskaitė (sociologija).

Kovo 19 d. HSMS biuro posėdyje buvo svarstyta dėl HSMS tikrųjų narių teikimo valstybės apdovanojimams. Pirmąjį ketvirtį HSMS kartu su kitomis mokslo institucijomis organizavo du renginius. Vasario 11 d. vyko mokslinė konferencija „Kultūra, vartojimas ir kūrybos ekonomika: filosofiniai, sociologiniai ir komunikaciniai aspektai“. Kovo 18 d. Lietuvos istorijos institutas, Lietuvių kalbos institutas, LMAJA, HSMS pakvietė į dr. Olgos Mastianicos-Stankevič (Lietuvos istorijos institutas) ir dr. Jurgitos Venckienės (Lietuvių kalbos institutas) parengtos knygos „Mečislovas Davainis-Silvestraitis, Dienoraštis, 1904–1912 m.“ sutiktuves. Leidinyje spausdinamas kultūros veikėjo, publicisto, tautosakininko Mečislovo Davainio-Silvestraičio (1849–1919)

»»»

Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriuje

>>>

Dienoraštis, rašytas daugiausia Vilniuje, svarbiu lietuvių tautinio judėjimo laikotarpiu – 1904–1912 metais. M. Davainis-Silvestraitis prisidėjo prie Petro Vileišio įsteigto „Vilniaus žinių“, pirmojo lietuviško periodinio leidinio Lietuvoje panaikinus spaudos draudimą lotyniškais rašmenimis, leidybos, pirmojo lietuviško „Vilniaus žinių“ knygyno darbo, steigiant lietuviškas kultūros ir mokslo draugijas, dalyvavo Lietuvių suvažiavime Vilniuje (1905 m. gruodžio 4–5 d.). Skaitytojui pateikiami istorikės O. Mastianicos-Stankevič ir kalbininkės J. Venckienės įvadiniai straipsniai, Dienoraščio dokumentinis paraidinis perrašas, kalbiniai, tekstologiniai ir istoriniai komentarai, gausi ikonografinė medžiaga. Renginį vedė HSMS pirmininkas D. Kaunas. Dalyvavo knygos parengėjos, dr. Darius Staliūnas (Lietuvos istorijos institutas), dr. Vilma

Žaltauskaitė (Lietuvos istorijos institutas), doc. dr. Eligijus Raila (Vilniaus universitetas), knyga susidomėjo ir pokalbių klausėsi apie [40 klausytojų](#).

Sausio 5 d. LMA nariui, prof. habil. dr. Leonardui Saukai sukako 90 metų. Jubiliejaus proga Akademiką sveikino Ministrė Pirmininkė I. Šimonytė. Paskelbtas ir akad. Jūratės Sprindytės straipsnis „[Folkloristo zenitas: Leonardas Sauka](#)“.

Sausio 25 d. LMA nariui, prof. habil. dr. Romualdui Grigui sukako 85 metai. LMA svetainės „Naujienu“ skylyje [akademikas rašė](#): „Pasitaikė gera proga (pragyventų metų sukaktis) su skaitytojais pasidalyti prisiminimais apie kelis išskirtinius atvejus, susijusius su mano publikuotomis knygomis. Manau, toks žingsnis gali turėti platesnį aidą, nei vien asmens biografijos epizodas. Apie tai, ką čia parašysiu, tai bus savitos, tegu ir smulkios iliustracijos, bylojančios apie anų metų socialinių santykių būvį. Kelių mano knygų „nuotykių“.

Dar 2019 m. pabaigoje LR Seimas, atsižvelgdamas į tai, kad 2021 m. sausio 23 d. sukanka 100 metų, kai gimė lietuvių archeologė, antropologė, baltų ir indoeuropiečių kultūros tyrinėtoja LMA užsienio narė prof. Marija Gimbutienė, 2021-uosius nusprendė paskelbti Marijos Gimbutienės metais.

M. Gimbutienė – archeomitologijos pradininkė, mokslininkė, padėjusi pagrindus naujai Senosios Europos istorijos koncepcijai. Priimtu dokumentu įvertinta išskirtinė asmenybė ir jos darbų įtaka Lietuvos archeologijai, antropologijai, archeomitologijai – naujai mokslo šakai, sujungusiai archeologiją, lingvistiką, etnologiją ir religijotyra. 2021-ieji Marijos Gimbutienės metai Lietuvoje ir pasaulyje – UNESCO minima sukaktis. Tai progai buvo skirti virtualūs renginiai, straipsniai spaudoje, TV ir radijo laidos. Sausio 26 d. LR Prezidento rūmų Baltojoje salėje surengta vaizdo konferencija „Stiprybės semiuosi iš Lietuvos“. Akad. Viktorija Daujotytė-Pakerienė skaitė pranešimą „[Marija Gimbutienė: istorija su heroje moterimi](#)“.

LMA svetainės skylyje „LMA ir akademikai žiniasklaidoje“ toliau skelbiama labai daug nuorodų į LMA narių visuomenei pateiktas naujausias mokslo įžvalgas, pokalbius, laidas, komentarus šių dienų aktualijomis. HSMS nariai, kaip visada, ypač aktyviai dalyvauja viešajame Lietuvos gyvenime, stiprindami visuomenės pasitikėjimą mokslu, puoselėdami humanistines vertybes, ugdydami pilietiškumą ir kritinį mąstymą. •

*Aurika Bagdonavičienė,
HSMS mokslinė sekretorė*

Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriuje

Sausio 21 d. organizuotas skyriaus narių susirinkimas, kuriame išklausyti kandidatų į LMA narius pranešimai. Prof. habil. dr. Artūras Dubickas pateikė pranešimą „Algebrinių skaičių pasiskirstymo uždaviniai ir jų taikymai“; prof. habil. dr. Alfredas Račkauskas – „Funkcinių duomenų analizė: teorija ir taikymai“; prof. dr. Darius Abramavičius – „Klasikinė, pusiau klasikinė ar kvantinė spektroskopija?“, dr. Gediminas Račiukaitis – „Nuo intensyvaus sužadavimo šviesa fizikos iki lazerinių technologijų“;

prof. dr. Vytautas Getautis – „Organiniai fotopulsuotieji naujos kartos saulės elementams: nuo sintezės link komercializavimo“; prof. habil. dr. Eimutis Juzeliūnas – „Silicio elektrochemija – žingsnis link tvarios energetikos“ ir prof. dr. Gintaras Valinčius – „Sintetinės savitvarkės biopanašios sistemos“.

Išklausius visus pranešimus buvo aptartos jų svarstymo galimybės, sudaryta išsami darbotvarkė ir paskirta ekspertų komisija. LMA prezidento nutarimu, skyriui atiteko keturios naujų narių vietos: dvi matematikams, viena fizikams ir viena chemikams.

Vasario 10 d. visuotiniame skyriaus narių susirinkime kandidatais į LMA tikruosius narius išrinkti: A. Dubickas (matematika), G. Račiukaitis (fizika) ir V. Getautis (chemija). Vasario 22 d. vyko skyriaus narių susirinkimas, jame akad. Leonas Valkūnas pristatė išsamią 2020 m. narių veiklos ataskaitą. Buvo svarstytas ir aptartas 2021 m. skyriaus veiklos planas. Skyriaus pirmininkas L. Valkūnas supažindino su sekcijų narių pasiūlytų renginių ir veiklos planu, kuriam buvo pritarta.

Skyrius organizavo keturis biuro posėdžius. Sausio 21 d. posėdyje aptartas

>>>

Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriuje

»»

skyriaus narių 2021 m. veiklos planas. Nutarta dar jį aptarti sekcijose, papildyti ir teikti svarstyti visuotiniame skyriaus narių susirinkime. Pateikta LMA jaunųjų mokslininkų / doktorantų ir LMA aukštųjų mokyklų studentų premijoms skirti paraiškų vertinimo komisijos išvada: iš gautų penkių paraiškų Jaunųjų mokslininkų ir doktorantų mokslinių darbų konkursui ir septynių paraiškų Aukštųjų mokyklų studentų mokslinių darbų konkursui atrinkti penki kandidatai.

Vasario 10 d. biuro posėdyje vyko kandidatų į LMA tikruosius narius pranešimų aptarimas. Sekcijų pirmininkai pristatė sekcijų narių nuomonę. Kalbėjo Matematikos sekcijos pirmininkas Raimondas Čiegis, Fizikos sekcijos pirmininkas Juozas Vidmantis Vaitkus ir Chemijos sekcijos pirmininkas Ričardas Makuška. Aptarta skyriaus narių visuotinio ataskaitinio susirinkimo data, sudaryta rinkimų balsų skaičiavimo komisija.

Kovo 18 ir 23 d. nuotoliniuose posėdžiuose vyko galimų kandidatų į užsienio narius aptarimas, taip pat kandidato valstybiniam apdovanojimui atranka. Nutarta siūlyti valstybiniam apdovanojimui skyriaus narį Vygandą Paulauską (matematika), o užsienio nariu – Oksfordo universiteto (Jungtinė Karalystė) chemijos profesorių Richardą G. Comptoną. Profesorius yra septynių knygų bendraautoris, tarptautinio žurnalo „Electrochemistry Communications“ įkūrėjas ir pagrindinis redaktorius. Numatyta, kad jis dalyvaus ir skaitys plenarinį pranešimą 2021 m. vyksiančioje konferencijoje „Chemija ir cheminė technologija“. R. G. Comptonas yra mokslinės grupės FTMC konsultantas, bendradarbiauja su visomis trimis Baltijos valstybėmis.

Kovo 20 d. LMA interneto svetainės Naujienų skyriuje akad. Remigijus Leipus paskelbė straipsnį „Abelio matematikos premija – skaičiavimų sudėtingumo specialistams“, kuriame

supažindino su Norvegijos mokslo ir meno akademijos atrinktais 2021 m. prestižinės Abelio premijos laureatais. Norvegijos Vyriausybės įsteigta premija įteikta László Lovászui ir Avi Wigdersonui. Abu laureatai yra žymūs mokslininkai, jų tematikos glaudžiai susijusios su Skaičiavimų sudėtingumo (*Computational complexity*) teorija. Ši sritis, esanti matematikos ir teorinės informatikos sandūroje, tiria algoritmų greitį ir sudėtingumą ir yra ypač aktuali galvojant apie interneto saugumą. Šiuolaikinis interneto saugumo specialistas negali išsiversti ne tik be kriptografijos, algoritmų efektyvumo žinių, bet ir be skaičių teorijos, grafų teorijos ir abstrakčiosios algebros elementų. Būtent L. Lovászas ir A. Wigdersonas atskleidė gilų diskrečiosios matematikos, susiformavusios prieš daugelį dešimtmečių, ir žymiai jaunesnės teorinės informatikos ryšį. •

Silva Aukštinaitenė,

MFChMS mokslinė sekretorė

Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriuje

BMGMS ir toliau dirbo nuotoliniu būdu. Vyko skyriaus ir biuro posėdžiai, kandidatų į LMA tikruosius narius pranešimų klausymai ir rinkimai, konferencijos, kiti renginiai. Skyriaus narių nuorodas į informacijos šaltinius – interviu, straipsnius žiniasklaidoje, pasisakymus radijo ir TV laidose, komentarus aktualiomis temomis ir kitą žiniasklaidoje skelbiamą informaciją – galima rasti LMA interneto svetainės skiltyje „LMA ir akademikai žiniasklaidoje“.

BMGMS nariai organizavo tris skyriaus susirinkimus, kuriuose buvo išklausyti kandidatų į LMA tikruosius narius pranešimai, vyko rinkimai. Sausio 19 d. buvo išklausyti dviejų kandidatų į LMA tikruosius narius pranešimai (specialybė zoologija). Pranešimą „Zoologija sandūroje su kitomis disciplinomis: vėžiagyviai“ skaitė Gamtos tyrimų centro Hidrobiontų evoliucinės ekologijos laboratorijos vadovas, vyriausiasis mokslo darbuotojas

prof. Kęstutis Arbačiauskas. Pranešimą „Tipulomorpha (Diptera) vabzdžių apžvalga“ pristatė Gamtos tyrimų centro direktorius, vyriausiasis mokslo darbuotojas prof. Sigitas Podėnas. Pranešimą „Lietuvos klimato genezės ir kaitos tyrimai“ (specialybė klimatologija) perskaitė VU Chemijos ir geomokslų fakulteto Geomokslų instituto profesorius Arūnas Bukantis. Sausio 20 d. skyriaus nariai išklausė kandidatės į LMA tikruosius narius VU Gyvybės mokslų centro Biotechnologijos instituto Imunologijos ir ląstelės biologijos skyriaus vedėjos prof. Aurelijos Žvirblienės pranešimą „Antikūnai – nepakeičiami įrankiai moksliniams tyrimams, biotechnologijai ir medicinai“ (specialybė biochemija). Sausio 25 d. buvo išklausyti fundamentinės medicinos pranešimai: „Širdies ir kraujagyslių ligos: nuo struktūros pakitimų iki molekulinio tyrimų“, kurį pristatė LSMU prorektorė mokslui prof. habil. dr. Vaiva Lesauskaitė; „Molekulinė

sindromologija – funadamentinės medicinos paradigma“, perskaitė VU Medicinos fakulteto dekanas, gydytojas genetikas prof. Algirdas Utkus. Kandidatais į LMA tikruosius narius išrinkti: A. Bukantis (klimatologija), S. Podėnas (zoologija) ir A. Žvirblienė (biochemija).

Vasario 25 d. įvyko BMGMS narių visuotinis ataskaitinis susirinkimas. 2020 m. veiklos ataskaitas pristatė Bendrosios biologijos mokslų sekcijos pirmininkas akad. Mečislovas Žalakevičius, Biofizinių mokslų sekcijos pirmininkas akad. Kęstutis Sasnauskas, Geomokslų sekcijos pirmininkė akad. Jūratė Kriauciūnienė, Medicinos ir sveikatos mokslų sekcijos pirmininkė akad. Rūta Dubakienė. Skyriaus pirmininkas akad. V. Kučinskas apibendrino narių veiklą, apžvelgė svarbiausius jos aspektus, aptarė dalyvavimą tarptautinėse ir respublikinėse konferencijose, kongresuose. Aptartas ir patvirtintas 2021 m. BMGMS veiklos planas.

»»

Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriuje

>>>

Vieningai pritarta siūlymui BMGMS jaunųjų mokslininkų konferenciją „Bioateitis: gamtos ir gyvybės mokslų perspektyvos“ vadinti Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencija, kuri galėtų būti visos Lietuvos aukštųjų mokyklų, mokslo institutų ir mokslo centrų pagrindine metine konferencija. Biuro posėdžiuose tartasi dėl kandidatų teikimo apdovanoti LMA atminimo medaliu, 2020 m. BMGMS ataskaitos patikslinimo, 2021 m. veiklos plano papildymo ir leidinio „LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus 2020 m. apžvalga“ sudarymo bei išleidimo.

Šiuo metu Lietuvoje, o ir visame pasaulyje, svarbiausia aktualija – COVID-19 pandemija, todėl vasario 3 d. skyrius kartu su Lietuvos biologijos mokytojų asociacija organizavo nacionalinę konferenciją biologijos mokytojams „COVID-19: pacientai, testai, skiepai“. Joje buvo aptarta aktualiausia informacija šia tema ir paskleistos naujausios mokslo žinios Lietuvos mokytojams. Pranešimus skaitė VU ligoninės Santaros klinikų mokslininkai.

Vasario 5 d. LMA jaunųjų mokslininkų ir doktorantų bei LMA aukštųjų mokyklų studentų mokslinių

darbų vertinimo komisija (pirmininkė akad. R. Dubakienė) įvertino keturis jaunųjų mokslininkų ir doktorantų bei šešis aukštųjų mokyklų studentų mokslinius darbus. Už mokslinius darbus biologijos, medicinos ir geomokslų srityse siūlyta skirti dvi premijas ir du pagyrimo raštus jauniems mokslininkams ir doktorantams, nes balų vidurkis mažai skyrėsi nuo siūlomų premijuoti, bei tris premijas ir vieną pagyrimo raštą aukštųjų mokyklų studentams. •

*Dr. Jadvyga Olechnovičienė,
BMGMS mokslinė sekretorė*

Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriuje

Galima išskirti kelias skyriaus veiklos kryptis – tai ŽŪMMS narių visuotiniai ir biuro narių posėdžiai, ŽŪMMS sudarytų komisijų darbas ir individuali akademikų mokslinė bei visuomeninė veikla.

Aktualūs klausimai buvo sprendžiami nariams bendraujant nuotoliniu būdu: sausio 12 d. vyko ŽŪMMS biuro posėdis dėl ŽŪMMS 2020 m. veiklos ataskaitos, kuriame apsvarstytas ataskaitos projektas, pateikti siūlymai dėl jos tikslinimo ir nutarta ataskaitą teikti ŽŪMMS narių visuotiniam susirinkimui. Visuotiniame ŽŪMMS narių susirinkime sausio 15 d. buvo pristatyta skyriaus 2020 m. veiklos ataskaita, diskutuota aktualiais skyriaus veiklos klausimais, paprašyta akademikų teikti siūlymus 2021 m. veiklos planui.

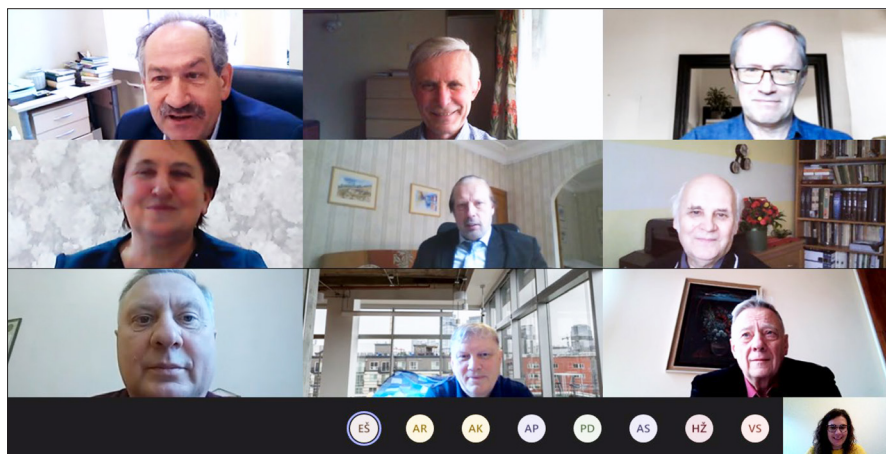
Nors žemės ūkio srities mokslininkai LMA dirbo nuo šios institucijos veiklos pradžios, tačiau ŽŪMMS buvo įkurtas tik 1995 metais. Sausio 19 d. ŽŪMMS, kaip savarankiškas padalinys, LMA prezidiumui teikė [jubilinejį 25-ąją ataskaitą](#).

Sausio 27 d. vyko ŽŪMMS biuro narių posėdis, kuriame buvo sudaryta kandidatų į LMA tikruosius narius mokslinės veiklos ekspertų komisija. Komisija savo darbą pradėjo vasario 1 d., vykusiame posėdyje susipažino su kandidatų į LMA tikruosius narius pateiktais dokumentais ir aptarė komisijos darbo tikslus.

Antrasis komisijos posėdis vyko vasario 15 d., jame komisijos nariai aptarė kandidatų į LMA tikruosius narius mokslinę ir visuomeninę veiklą, numatytą įnašą vykdant LMA misiją, priėmė nutarimą, kad visi kandidatai į LMA tikruosius narius atitinka jiems keliamus reikalavimus. Vasario 18 d. visuotiniame skyriaus susirinkime patvirtintas skyriaus, Lietuvos dirvožemininkų draugijos ir LMA Vandens tarybos 2021 m. veiklos planas, išklausti aštuonių kandidatų į LMA tikruosius narius pranešimai. ŽŪMMS buvo paskelbtos keturios laisvos vietos į šias specialybes: agronomiją (agrobiologiją), maisto technologijas, miškotyrą ir veterinariją. Pranešimus

skaitė prof. Kęstutis Romaneckas (VDU ŽŪA), dr. Giedrė Samuolienė (LAMMC), dr. Roma Semaškienė (LAMMC), prof. Elena Bartkienė (LSMU VA), dr. Kęstutis Armolaitis (LAMMC), prof. Algirdas Augustaitis (VD ŽŪA), prof. Mindaugas Malakauskas (LSMU VA) ir prof. Modestas Ružauskas (LSMU VA).

Kovo 4 d. vyko ŽŪMMS narių visuotinis rinkiminis susirinkimas, kuriame slaptu balsavimu į LMA tikruosius narius išrinkti G. Samuolienė, E. Bartkienė, K. Armolaitis ir M. Malakauskas. Buvo atnaujinta skyriaus struktūra – pasikeitus mokslo sričių klasifikatoriui Zootechnikos ir

Nuotolinis rinkiminis Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus narių visuotinis susirinkimas 2021 03 04.

>>>

Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriuje

>>>

veterinarinės medicinos mokslų sekcija pervadinta į Veterinarinės medicinos ir gyvūnų mokslų sekciją, o Maisto saugos ir kokybės komisija – į Maisto mokslų sekciją. Skyriaus sudarytų vertinimo komisijų nariai išanalizavo pateiktus darbus ir paraiškas 2020 m. Jono Kriščiūno premijos konkursui (komisijos posėdis vyko vasario 3 d.), 2020 m. LMA jaunųjų mokslininkų ir doktorantų bei LMA aukštųjų mokyklų studentų konkursams (komisijos posėdis vyko vasario 17 d.). 2020 m. LMA J. Kriščiūno (žemės ūkio mokslai) premija skirta E. Bakšienei už mokslo darbą „Ežerų sapropelio naudojimas lengvos granulometrinės sudėties dirvožemių tręšimui“. Išklėlė Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro mokslo taryba.

Vasario 15 d. ŽŪMMS nariai diskutavo dėl žemės ūkiui svarbių profesijų specialistų rengimo ir vieningai nutarė savo poziciją, kad žemės ūkio ir miškų sektorius yra svarbus mūsų šaliai tiek ekonomiškai, tiek ir ekologiškai, pateikti LR Seimo Švietimo ir mokslo, Kaimo reikalų komitetams, Švietimo, mokslo ir sporto, Žemės ūkio ir Aplinkos ministerijoms. Atkreiptas dėmesys, kad europietiškos valstybės prioritetai yra saugūs maisto ištekliai ir tvarios ekosistemos – tai ypač aktualu keičiantis klimatui ir didėjant pasaulio gyventojų skaičiui. Pasaulinės tendencijos rodo, kad maisto poreikis 2050 m. bus beveik dvigubai didesnis nei dabar. Suprasdamos gamtos išteklių svarbą, visos Europos Sąjungos šalys investuoja į žemės ir miškų ūkio aukštos kvalifikacijos specialistų rengimą moderniuose universitetiniuose centruose. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, parengtame pagal Nacionalinio pažangos plano iki 2030 m. siekius, vienu svarbiausių nustatytų valstybės prioritetų yra tvari, bioekonomikos principais paremta žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektorių veikla.

Konstatuota, kad agrarinių ir miškotyros mokslų pažanga yra labai sparti, ypač dėl naujų biotechnologijų, išmaniųjų technologijų, robotizacijos. Tačiau be aukštos kvalifikacijos specialistų rengimo, bus sunku įgyvendinti ūkinės veiklos ir aplinkosaugos inovacijas, sukurti sisteminius valdžios institucijų,

mokslo ir verslo ryšius. Žemės ūkis ir su juo susijusi pramonė įrodė, kad per ekonomines krizes įmanoma užtikrinti šaliai teigiamą prekybinį postūmį ir stabilizuoti ekonomiką.

Rašte pažymėta, kad pastaraisiais metais Lietuvos žemės ir miškų ūkis bei kaimiškasis sektorius patyrė didelių socialinių sukrėtimų, regionuose trūksta agronomų, hidrotechnikų, žemės ūkio inžinierių, miškininkų, gyvulininkystės ir kitų specialistų. Daugelyje miestelių ir kaimo gyvenviečių neliuko mokyklų, kultūros centrų, kitos socialinės ir verslo infrastruktūros. Tai sudaro papildomų kliūčių siekiant, kad kaimo vietovių jaunimas galėtų tobulėti ir įstoti į aukštąsias mokyklas. Todėl būtinos papildomos priemonės, sudarančios sąlygas motyvuotiems jaunuoliams studijuoti universitetuose, vėliau įsidarbinti žemės ir miškų ūkio įmonėse bei mokslo įstaigose. ŽŪMMS nariai, atsižvelgdami į susiklosčiusią situaciją, pasiūlė įgyvendinti tam tikras priemones situacijai pagerinti.

Gauti atsakymai iš Seimo Švietimo ir mokslo, Kaimo reikalų komitetų, Švietimo, mokslo ir sporto, Žemės ūkio ir Aplinkos ministerijų. Buvo atsižvelgta į kai kuriuos išsakytus pasiūlymus.

Sausio mėnesį EASAC (ES šalių akademijų konsultacinė taryba) kreipėsi į LMA prašydama siūlyti ekspertus naujam projektui „Regeneracinis žemės ūkis“ / „Regenerative Agriculture“. ŽŪMMS, apsvarstęs galimas kandidatūras, pasiūlė akad. Žydrę Kadžiulienę, kuri aktyviai įsitraukė į ekspertinę veiklą.

ŽŪMMS nariai, prisimindami, kaip prieš trisdešimt metų sausio 13-ąją Lietuvos piliečiai savo pasiaukojimu ir ryžtu sugebėjo atsilaikyti prieš okupantų prievartą ir atverti vartus į laisvę ne tik Lietuvai, bet ir kitoms Baltijos valstybėms, dalijosi savo išgyvenimais, mintimis ir atsiminimais publikacijoje „Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės jubiliejus“.

ŽŪMMS pirmininkas Z. Dabkevičius kovo 10 d. nuotoliniu būdu dalyvavo Europos žemės ūkio, maisto ir gamtos mokslų akademijų sąjungos (UEAA) valdybos posėdyje. Jame svarstyta, kaip aktyvinti UEAA, aptarta idėja dėl

bendro leidinio, informuojančio apie žemės ūkio, maisto ir aplinkosaugos mokslų akademijų ir akademikų veiklą, leidybą bei išreikšta viltis, kad jau šių metų rudenį COVID-19 pandemija aprims, ir bus galima organizuoti eilinę UEAA Generalinę asamblėją bei tarptautinę konferenciją „Žemės ūkio mechanizavimo plėtra“ [kontaktiniu būdu](#).

Pastaruoju metu afrikinio kiaulio maro tema aktuali visai Europai, todėl akad. Vidmanto Bižoko ir dr. Mariaus Masiulio straipsnis „Ar bus sustabdyta Afrikinio kiaulio maro pandemija?“ anglų kalba paskelbtas [LMA interneto svetainėje](#) ir Europos žemės ūkio, maisto ir gamtos mokslų akademijų sąjungos (UEAA) svetainėje. LMA nariai ne tik mini savo jubilieines datas, bet ir LMA interneto svetainėje skelbia straipsnius apie savo veiklą. Sausio 1 d. akad. Vytautas Ruzgas šventė 70 metų jubiliejų ir parengė straipsnį „[Keli momentai autoportretui – kas užkliuvo ir išliko](#)“.

Vasario 8 d. LMA tikrajam nariui Juozui Lazauskui (1931–2010) būtų sukakę 90 metų. Prisimenant Lietuvos mokslo visuomenei gerai žinomo, žemės ūkio mokslui ir ypač agronomijai nusipelnusio LMA tikrojo nario, profesoriaus habilituoto daktaro mokslinę veiklą, publikuotas [akad. Veronikos Vasiliauskienės straipsnis](#).

Kovo 28 d. akad. Henrikas Žilinskas šventė 70 metų jubiliejų ir parengė straipsnį „[Gyvenimo laikas – žmogaus misijos laikas](#)“.

LMA prezidiumo nutarimu, H. Žilinskui už svarų indėlį į veterinarijos ir gyvulininkystės mokslo bei studijų plėtrą, mokslo naujovių sklaidą, aktyvią visuomeninę veiklą ir Lietuvos vardo garsinimą, už kūrybinę ir rezultatyvų darbą LMA ŽŪMMS skirtas LMA atminimo medalis.

Pasitikdami pavasarį tikimės, kad artimiausiu metu bus daugiau galimybių kontaktiniam bendravimui, diskusijoms, konferencijoms ir seminarams, bendradarbiavimui su regionais, verslu ir ūkininkais. •

Reda Daukšienė,

ŽŪMMS mokslinė sekretorė

Technikos mokslų skyriuje

Sausio mėnesį įvykusiame TMS ataskaitiniame virtualiame susirinkime skyriaus nariams buvo pateikta 2020 m. veiklos ataskaita., supažindinta su LMA Kazimiero Simonavičiaus vardinės premijos (artilėja), LMA jaunųjų mokslininkų ir doktorantų mokslo premijų, LMA aukštųjų mokyklų studentų mokslo premijų konkursams teiktų paraiškų vertinimu, suvesti rezultatai ir aptartas premijų skyrimas laureatams. LMA prezidiumo patvirtintos ekspertų komisijos analizavo konkursinius darbus ir siūlė skirti premijas Lietuvos mokslo ir studijų institucijų jauniems mokslininkams, doktorantams ir studentams.

2020 m. skelbtam LMA

K. Simonavičiaus vardinės premijos konkursui buvo teiktas tik vienas mokslo darbas – „Daugiafunkcinių polimerinių kompozitų su makseno nanoplokštelėmis mechaninės elgsenos tyrimas“. Moksliniame darbe atlikti naujų daugiafunkcinių kompozitų, sukurtų užpildant polimerines matricas makseno (angl. MXene) arba makseno ir grafeno nanoplokštelėmis, mechaninės elgsenos tyrimai. Jiems būdingas unikalūs metalų elektrinio laidumo, hidrofilinio paviršiaus ir puikių mechaninių savybių derinys.

Moksliniais tyrimais buvo nustatytos sukurtų naujų daugiafunkcinių kompozitų mechaninės savybės, jų elgsena įvairiais deformavimo atvejais. Ištirtas makseno-polimero kompozito

tarpfazinio sluoksnio stiprumas, atlikti makseno paviršiaus energijos ir polimero bei makseno dalelės tarpfazinės ribos adhezinės energijos tyrimai. Makseno-polimero ir makseno-grafeno-polimero kompozito mechaninėms savybėms optimizuoti sukurti baigtinių elementų skaitiniai mikromechanikos modeliai.

Vertindama mokslinio darbo rezultatų naujumą ir pažangius sprendimus, ekspertų komisija K. Simonavičiaus vardinę premiją skyrė KTU mokslininkų grupei – dr. Daivai Zelenekienei, doktorantui Gediminui Monastyreckiui, dr. Sigitui Kilikevičiui ir dr. Kristinai Žukienei už mokslinį darbą „Daugiafunkcinių polimerinių kompozitų su makseno nanoplokštelėmis mechaninės elgsenos tyrimas“.

Lietuvos mokslo premijos – dar viena veiklos sritis, reikalaujanti daug laiko ir pastangų. Darbas užtruko nuo 2020 m. spalio 1 d. (paskutinė paraiškų teikimo data) iki 2021 m. vasario mėn. pradžios, kai Lietuvos mokslo premijų komisija išnagrinėjo visų mokslo darbų ekspertų išvadas, apibendrino rezultatus ir priėmė galutinius sprendimus.

Į Lietuvos mokslo premijų komisijos darbą aktyviai įsitraukė ir TMS nariai akad. R. J. Kažys bei A. Kaliatka. Technologijos mokslų srities šešiams mokslo darbų ciklams recenzuoti buvo patvirtinta 12 ekspertų, pusę jų sudarė užsienio mokslo institucijų atstovai. Pagalbinis parengiamuosius darbus atliko ir LMA mokslų skyriai. Lietuvos

mokslo premijų ekspertų komisija, vertinusi šešis technologijos mokslų srities teiktus konkursinius darbų ciklus, premiją skyrė Gediminui Račiukaičiui, Mindaugui Gedvilui, Pauliui Gečiui už eksperimentinės plėtos darbų ciklą „Ultratrumpų lazerio impulsų sąveika su medžiaga ir jos panaudojimas lazeriniam mikroapdirbimui“. Pažymėtina, kad tarp minėto mokslo darbų ciklo laureatų yra LMA Jaunosios akademijos pirmininkas dr. M. Gedvilas.

Vasario 23 d. įvyko LMA naujų tikrųjų narių rinkimai. Į keturias laisvas vietas (po vieną vietą į elektronikos ir informatikos, energetikos, mechanikos, medžiagų inžinerijos specialybes) pretendavo devyni mokslininkai iš VU, VGTU, KTU ir Lietuvos energetikos instituto (LEI). Buvo išklausti pretendentų pranešimai ir atsakymai į rinkimų komisijos bei skyriaus narių klausimus.

Kandidatais į LMA tikruosius narius išrinkti: VU prof. Romas Baronas (elektronikos ir informatikos specialybė); LEI vyriaus. m. d., KTU vyriaus. m. d. dr. Algis Džiugys (energetikos specialybė); VGTU prof. habil. dr. Mečislovas Bogdevičius (mechanikos specialybė) ir KTU prof. dr. Saulius Grigalevičius (medžiagų inžinerijos specialybė). LMA prezidiumui patvirtinus įvykusių rinkimų rezultatus, minėti mokslininkai taps LMA tikraisiais nariais. Jie prisidės prie LMA ir jos Technikos mokslų skyriaus veiklos. •

RENGINIAI – KONFERENCIJOS – AKADEMINIAI SKAITYMAI

Konferencija Lietuvos mokytojams – COVID-19: pacientai, testai, skiepai

BMGMS kartu su Lietuvos biologijos mokytojų asociacija jau ne vienus metus organizuoja konferencijas Lietuvos mokytojams. Šių dienų svarbiausia aktualija – COVID-19 pandemija, todėl vasario 3 d. organizuota konferencija „COVID-19: pacientai, testai, skiepai“ buvo skirta

šiai opiai temai, siekta perduoti mokytojams naujausias mokslo žinias.

Konferenciją vedė Lietuvos biologijos mokytojų asociacijos prezidentas Simas Ignatavičius, pirmininkavo BMGMS pirmininkas V. Kučinskas. Jis pasidalijo įžvalgomis apie SARS-CoV-2 genomą ir pristatė žurnale „Nature“ atspausdintą informaciją „Šikšnosparnių,

unikalaus virusinio rezervuaro šeimininkų, gynybinės pamokos“: *Esame susidūrę su dideliais naujų virusinių ligų protrūkiais – Hendra, Nipos (angl. Nipah), Marburgo ir Ebolos virusinėmis ligomis, sunkiu ūminiu kvėpavimo sindromu (SARS) ir Artimųjų Rytų kvėpavimo sindromu (MERS), taip pat koronaviruso 2019 pandemija (COVID-19). Visi* >>>

Konferencija Lietuvos mokytojams – COVID-19: pacientai, testai, skiepai

>>>

šie protrūkiai buvo siejami su įtariamu zoonoziniu šikšnosparnių platinamu virusų pernešimu. Šikšnosparniai yra vieninteliai skraidantys žinduoliai, pasižymintys unikaliomis savybėmis: ilga gyvenimo trukme, palyginti su kūno dydžiu, žemu navikų atsiradimo rodikliu ir išskirtiniu gebėjimu tapti virusų nešiotoju be išreikštų klinikinių ligų. Naujausi tyrimai rodo, kad 64 mln. metų prisitaikymo evoliucijos suformavo šikšnosparnių šeiminių gynybos sistemą taip, kad ji subalansuotų priešinimą ir toleranciją. Susiformavo unikalūs gebėjimas būti idealiu šeiminių rezervuaru virusams. Šikšnosparnių imuninės tolerancijos mechanizmų tyrimai padėtų rasti naujų būdų gerinti žmonių sveikatą. Tikime, kad atėjo

laikas sutelkti dėmesį į šikšnosparnius, atlikti mokslinius tyrimus (iš anglų kalbos vertė Diana Bartkutė Barnard).

Pranešimą „Akistata su COVID-19 – iššūkiai, problemos ir lūkesčiai medikų bei pacientų akimis“ perskaitė VU ligoninės Santaros klinikų Infekcinių ligų centro Priėmimo ir skubios pagalbos skyriaus vedėjas gyd. Linas Svetikas. Jis atkreipė dėmesį į pasirengimą pandemijai, iškilusias problemas, turimų išteklių naudojimą ir persikirstymą, gyvenimą ir darbą per pandemiją, grįžimo į „normalų“ gyvenimą svarbą, pasiruošimą kitai pandemijai, aptarė ankstesnių epidemijų patirtį pasaulyje. VU ligoninės Santaros klinikų Laboratorinės medicinos centro Mikrobiologijos laboratorijos vedėja dr. Silvija Kiverytė skaitė pranešimą „COVID-19 ligos laboratorinė

diagnostika“, o VU Medicinos fakulteto Vaikų ligų klinikos profesorius Vytautas Usonis – „Vakcinės nuo COVID-19 ir jų skiepavimo ypatumai“. Profesorius aptarė viruso plitimo kelius, papasakojo apie virusus nosiaryklėje, testus, vakcinas ir skiepavimą, supažindino su vakcinomis nuo COVID-19, atskleidė šiuolaikinių vakcinų kūrimo etapus, supažindino su jų registravimo procedūromis ir paskiepėtų pacientų stebėjimo reikalavimais. Konferencijoje virtualiai dalyvavo per 200 dalyvių. •

Dr. Jadvyga Olechnovičienė,
BMGMS mokslinė sekretorė

Kultūra, vartojimas ir kūrybos ekonomika: filosofiniai, sociologiniai ir komunikaciniai aspektai

Jau visą dešimtmetį Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) Filosofijos ir kultūros studijų katedros profesorius dr. Tomo Kačerauskas ir akad. Arvydo Virgilijaus Matulionio iniciatyva LMA organizuojamos mokslinės konferencijos, skirtos humanitarinių ir socialinių mokslų problematikai. Vasario 11-ąją konferencijoje filosofiniais, sociologiniais ir komunikaciniais aspektais nagrinėta kultūra, vartojimas ir kūrybos ekonomika. Rengėjai: VGTU Filosofijos ir kultūros studijų katedra, Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos institutas, Lietuvos komunikacijos draugija, talkino HSMS. Konferencija tapo ir Erasmus+ projekto „Kultūros studijos verslė“ finansuojamu renginiu.

Kultūra, apimanti įvairias žmogaus kūrybos formas, yra atsvara natūrai; kita vertus, – tai invazija į natūrą siekiant ją įsisavinti, pajungti ir užvaldyti. Elitinė kultūra buvo aukštuomenės

socialinio atsiribojimo forma. Kultūrinė industrija elitinę kultūrą padarė prieinamą kiekvienam. Tačiau sleisdama kultūrą per masines medijas, kultūrinė industrija pasitarnauja kaip ekonominės gerovės pažadas (M. Horkheimeris ir T. Adorno). Medijos, transliuojančios kultūros produktus, tampa pataikavimo populiariam skoniui priemone (P. Bourdieu), paversdamos kultūrą vartojama preke (Z. Baumanas). Nepaisant kūrybos ekonomikos (J. Howkinsas) ir kūrybinės klasės (R. Florida) teoretikų entuziazmo dėl kūrybinių industrijų, iškyla kūrybos ir kultūros ribų klausimas. Kūrybos ekonomika susiduria su kultūros sukomercinimo tendencijomis ir kūrybinių vadybos prieštaravimais.

Konferencijoje, skirtoje aptarti kultūros, vartojimo ir ekonomikos sąsajas, dalyvavo gausus mokslininkų būrys iš įvairių Lietuvos mokslo ir studijų institucijų. Konferenciją pradėjo T. Kačerauskas, sveikinimo žodį tarė HSMS pirmininkas D. Kaunas. Toliau buvo klausoma pranešimų, kurie pagal temas buvo sugrupuoti į tris sekcijas. Sekcijoje „Kūrybinės industrijos: šiandiena ir ateitis“ pranešimus skaitė: akad. A. V. Matulionis „Ar artėja vartotojiškos visuomenės saulėlydis?“, dr. Lina Vidauskytė (VU) >>>

Kultūra, vartojimas ir kūrybos ekonomika: filosofiniai, sociologiniai ir komunikaciniai aspektai

>>>

„Detektyvinis romanas kaip kultūros industrijos reiškiny“; Rasa Bartkutė (Kauno kolegija) „Socialinės partnerystės Kūrybiniuose klasteriuose vystymas: VŠĮ „Kaunas 2022“ atvejo analizė“; Linas Kontrimas (VDU) „Politika ir kultūra: kaip viena minta kita“. Sekcijoje „Kultūra ir ekonomika“ pranešimus skaitė: prof. dr. Gintautas Vyšniauskas (KU) „Vartojimo ir kultūros dialektika“; prof. dr. Naglis Kardelis (VU) „Vertybė, vertė, vartojimas: filosofiniai kultūros ir ekonomikos sąsajų aspektai“; prof. dr. T. Kačerauskas (VGTU) „Kūrybingumo ir ekonominės tvaros prieštaros“; prof. dr. (HP) Tomas Sodeika (VU) „Kapitalizmas, racionalumas, sekuliarizacija: žvilgsnis į Max’ą

Weber’į iš postsekuliarios perspektyvos“. Sekcijoje „Medijos ir žmogiškasis pasaulis“ išklaustas dr. Vytauto Rubavičiaus (LKT) pranešimas „Medijų Antropoceno iššūkiai filosofijai“; Viktorija Žilinskaitė-Vytė perskaitė kartu su doc. dr. Živile Sederevičiūte-Pačiauskiene, doc. dr. Ilona Valentinaite ir Vida Navickiene (VGTU) parengtą pranešimą „Karantininiai privatumo–viešumo ribų peržengimai: „Sony Walkman“ istorijos tęsinys“; taip pat išklaustas doc. dr. Tomo Kavaliauskas (VDU) pranešimas „Vartojimo kultūra karantino sąlygomis“. Sekcijoje „Vertybiniai kultūros ekonomikos paradoksai“ pranešimus skaitė: LMA užsienio narys prof. Algis Mickūnas

(Ohajo universitetas) „Priežasties magija“; dr. Nida Vasiliauskaitė (VGTU) „Kūrybos visuomenė“ VS Gilles’is Deleuze’as“; prof. dr. (HP) Dalia Marija Stančienė (KU) „Virtualios kultūros vartojimas, vertybinės orientacijos ir etinės dilemos“. Renginio organizatorius T. Kačerauskas džiaugėsi, kad konferencija buvo aktuali ir visiems naudinga, dėkojo už dalyvavimą ir vylėsi kitais metais vėl susitikti LMA. Konferencijos dalyviams yra sudarytos sąlygos savo pranešimų pagrindą parengtus straipsnius skelbti LMA mokslo žurnale „Filosofija. Sociologija“.

*Dr. Edvardas Rimkus,
VGTU Filosofijos ir kultūros
studijų katedros docentas*

Skyriaus „Mokslininkų rūmai“ renginiai

Pirmąjį šių metų ketvirtį skyrius pradėjo publikacija, skirta prof. dr. Romo Pakalnio 80-mečiui paminėti. Žymaus mokslininko, aplinkosaugininko, ekologo, aktyvaus Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės nario, buvusio LMA Botanikos instituto direktoriaus netekome 2020 m. rugsėjo 20 d. R. Pakalnis buvo Lietuvos radijo ir televizijos tarybos nariu ir pirmininku, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos pirmininku, yra parašęs daugiau kaip 200 mokslinių straipsnių, išleidęs keletą knygų ekologijos, gamtos ir kraštovaizdžio temomis.

Skyrius bendradarbiauja su LMAJA, rengdamas nuotolinių paskaitų ciklą „Mokslo žinių dienos“, skirtą mokslieiviams ir visiems, besidomintiems mokslo pasiekimais. Sausio 21 d. įvyko dr. Mindaugo Gedvilo paskaita „Lazerių taikymas“. LMAJA pirmininkas, FTMC Lazerinių technologijų skyriaus (LTS) vyriausiasis mokslo darbuotojas virtualioje paskaitoje Lietuvos mokslieiviams papasakojo apie Lietuvos įmonėse gaminamus ir visame pasaulyje plačiai naudojamus ultratrumpųjų

impulsų lazerius bei lazerinio / nano-apdirbimo stakles, aiškino jų veikimo principus, aptarė svarbiausius techninius parametrus ir preciziškumą, lazeriu apdirbant medžiagas.

Vasario 18 d. renginių ciklo „Mokslo žinių dienos“ klausytojai buvo pakviesti į nuotolinę paskaitą „Maliarija mano balkone“, kurią skaitė LMAJA narys, Gamtos tyrimų centro P. B. Šivickio parazitologijos laboratorijos vyresnysis mokslo darbuotojas dr. Vaidas

Palinauskas. Jaunasis mokslininkas paskaitą pradėjo pažymėdamas, kad 1891 m. seras Rolandas Rosas (Roland Ross) nustatė, kad maliarijos sukėlėjai – *Plasmodium* parazitai – yra pernešami uodų. Šis atradimas 1902 m. buvo įvertintas Nobelio fiziologijos ir medicinos premija. Nepaisant intensyvių tyrimų ir bandymų sureguliuoti šios ligos plitimą, kiekvienais metais pasaulyje suserga per 200 mln. žmonių. Iki šių dienų nėra sukurta efektyvios vakcinos, kuri galėtų išgelbėti tūkstančius gyvybių. Kovo 16 d. įvyko paskaita „Mikroorganizmai mūsų namuose, kiek suvalgome bakterijų?“, kurią skaitė LMAJA narys, LSMU Veterinarijos akademijos Maisto saugos ir kokybės katedros doc. dr. Aleksandr Novoslavskij. Paskaitoje buvo kalbama apie mikroorganizmus mūsų namų aplinkoje. Pranešėjas atskleidė, kiek aptinkama maiste mikroorganizmų (bakterijų), kaip atliekami maisto mikrobiologiniai tyrimai, kas ir kada maisto mikrobiologinius tyrimus atlieka, kokios yra maisto žaliavų ir produktų mikrobiologinių rodiklių normos. Aptartos priemonės, padedančios

>>>

Skyriaus „Mokslininkų rūmai“ renginiai

>>>

apsisaugoti nuo per maistą plintančių bakterijų sukeltamų susirgimų. Kovo 30 d. įvyko paskaita „Nematomas mūsų pasaulis – žmogaus mikrobiota“. Ją skaitė du LMAJA nariai: LSMU Kauno gastroenterologijos klinikų vadovas prof. dr. Juozas Kupčinskas ir LSMU Virškinimo sistemų tyrimo instituto (VSTI) vyriausioji mokslo darbuotoja dr. Jurgita Skieveciėnė. Mokslininkai nagrinėjo, kas yra mikrobiomas; kokie šiuolaikiniai molekulinės biologijos metodai padėjo sužinoti apie bakterijas, gyvenančias mūsų žarnyne; kada mūsų apsigyvena pirmosios bakterijos; kaip keičiasi bakterijų įvairovė žmogui augant ir senstant? Pastarųjų metų moksliniai tyrimai atskleidė, kad mūsų gyvenantys ištisi pasauliai mikroorganizmų lemia ne tik mūsų sveikatą, imunitetą, bet ir fizinę savijautą, mąstymą ar net jausmus. Vasario 9 d. skyrius pakvietė klausytojus į paskaitą „Ledinių kūnų pasaulis“ iš ciklo „Astronomijos paskaitos“. Pranešimą skaitė VU Teorinės fizikos ir astronomijos instituto dr. Renata Minkevičiūtė. Renginių susidomėjo ne tik Lietuvos moksleivių neformaliojo švietimo centro astronomijos būrelių nariai, bet ir astronomija besidomintys gimnazijų moksleiviai, jų mokytojai, Trečiojo amžiaus

universiteto lankytojai. Buvo pasakojama apie mažuosius Saulės sistemos kūnus – kometas, nykštukines planetas ir Koiperio juostą – už Neptūno orbitos esančių ledinių kosminių kūnų pasaulį. Vasario 22 d. paskaitą „Kas vyksta mūsų smegenyse kai miegame?“ skaitė dr. Laura Bojarskaitė, apgynusi disertaciją Oslo universitete ir šioje mokslo įstaigoje tirianti smegenų ląstelių, vadinamųjų glija, svarbą miegui ir „biologinių šiukšlių“ pašalinimui iš smegenų. Lektorė papasakojo apie miego metu smegenyse vykstančius procesus, paaiškino, kodėl miegas yra labai svarbus mūsų sveikatai, ir pasiūlė „kelionę po smegenis“. Klausytojai sužinojo, kaip miegant smegenyse yra išrūšiuojamos dienos patirtys, susisteminti prisiminimai, kaip svarbi nauja informacija išsaugoma ilgalaikėje atmintyje. Mokslininkė taip pat pristatė savo tyrimų sritį – kaip „biologinės šiukšlės“ pašalinamos iš smegenų. Šis procesas vyksta praktiškai tik miegant ir yra labai svarbus smegenų sveikatai bei siekiant užkirsti kelią Alzheimerio, Parkinsono ligoms ir demencijai.

2021-ieji paskelbti įžymios archeologės, antropologės, LMA užsienio narės prof. Marijos Gimbutienės metais. Jos 100-ųjų gimimo metinių proga skyrius organizavo klausytojams keletą Lietuvos istorijos instituto dr. Agnės Čivilytės paskaitų. Sausio 28 d. skaityta paskaita „Žmogaus vaizdavimas priešistorėje ir Marijos Gimbutienės Deivių teorija“. M. Gimbutienė yra parašiusi ne vieną archeologinę studiją, tačiau labiausiai išgarsėjo ir į pasaulio archeologijos istoriją įėjo dėl jos sukurtos akmens amžiaus Europos vizijos, kurią ji vadina Senąja Europa. Tūkstančiai moters figūrėlių buvo atramos taškas, vedęs ją link vientiso ir idiliško praeities visuomenės vaizdavimo, kai pasaulis buvo taikus, o viską valdė moterys. Paskaitoje klausytojai buvo supažindinti su M. Gimbutienės argumentais, pristatyta gausi ir įspūdinga archeologinė medžiaga, siekta atsakyti į klausimą, kokią reikšmę turėjo žmogaus vaizdavimas praeities žmogui ir kokia buvo antropomorfinių figūrėlių paskirtis. Paskaitos tikslas – trumpai ir aiškiai atskleisti M. Gimbutienės

minties raidą ir pateikti naujas interpretacijas. Kovo 16 ir 18 d. Vilniaus Abraomo Kulviečio gimnazijos mokytojų pageidavimu dr. A. Čivilytė 7-ą, 9-ą ir 11-ą klasių moksleiviams skaitė dvi paskaitas „Marija Gimbutienė – garsi archeologė“. Lektorė pasakojo apie M. Gimbutienės tėvų šeimą, Lietuvoje praleistą vaikystę ir studijų metus, apie priverstinį pasitraukimą iš gimtinės 1944 m., sunkią pabėgėlės dalį Vokietijoje, kur mokslininkė vis dėlto sugebėjo parašyti disertaciją ir išleisti pirmąją savo knygą. 1949 m. atvykusi į Ameriką, atkakli lietuvaite įsidarbino Harvardo, vėliau Los Andželo universitetuose, įsitvirtino mokslo pasaulyje ir tapo pripažinta mokslininke. Ji parašė ir išleido 23 monografijas, apie 300 mokslinių straipsnių. Savo darbuose apjungusi archeologijos, kalbotyros, religijotyros, etnologijos disciplinas davė pradžią naujai mokslo šakai – archeomitologijai. Mokslininkė kėlė drąsias hipotezes apie Europos priešistorės laikotarpio visuomenes, kartu su savo studentais atliko daugybę archeologinių kasinėjimų Pietryčių Europoje (buvusios Jugoslavijos, Graikijos, Italijos teritorijose ir kt.), kurių metu buvo rasta tūkstančiai molinių moterų figūrėlių. Jas M. Gimbutienė įvardijo deivėmis, suklasifikavo, apjungė į vieningą sistemą ir tuo pagrindu sukūrė stereotipus laužančią teoriją apie Senąją Europą (7 000–3 500 m. pr. m. e.). Senosios Europos civilizacijos ir Deivių religijos teorija sulaukė nemažai kolegų archeologų kritikos, kai kurie teiginiai vis dar nėra įrodyti (pvz., kad ant figūrėlių randami simboliai ir ornamentai yra senasis raštas), tačiau naujausių mokslinių tyrimų duomenys kai kurias M. Gimbutienės hipotezes jau patvirtino.

M. Gimbutienės pavyzdys taip pat parodo, kaip kalbų mokėjimas gali atverti kelius siekiant savo tikslų,

>>>

Skyriaus „Mokslininkų rūmai“ renginiai

>>>

todėl baigdama lektorė linkėjo moksliviams jau dabar pradėti rimtai mokytis bent kelių užsienio kalbų.

„Odė Panevėžiui“ – taip pavadinta 2021 m. kovo 1 d. LMA interneto svetainėje publikacija, pristatanti

prof. Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės ir dr. Broniaus Kačkaus monografiją „Dvidešimt metų drauge“, kurioje du mokslininkai panevėžiečiai – Mykolo Romerio universiteto profesorė muzikologė R. Aleknaitė-Bieliauskienė ir

socialinių mokslų daktaras B. Kačkus su meile kalba apie gimtąjį miestą Panevėžį ir iš jo kilusius garbius mokslininkus, menininkus, kultūros veikėjus. •

Aldona Daučiūnienė, skyriaus „Mokslininkų rūmai“ vadovė

LMA Vrublevskių bibliotekoje

LMA Vrublevskių biblioteka, kaip atminties institucija, išskirtinį dėmesį teikia virtualioms parodoms, kaip vienai iš svarbiausių bibliotekoje saugomo kultūros paveldo sklaidos priemonių. Parodos leidžia kokybiškai ir patraukliai atskleisti kultūros paveldo turinį, o vartotojui – patogiau susipažinti su skaitmenintais kultūros paveldo objektais. Biblioteka 2020 m. vasarą inicijavo projektą „Virtualus Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos kultūros vertybių portalas: skaitmeninių istorijų pasakojimai“, skirtą naujam, vartotojui patraukliam, bendro vaizdinio dizaino portalui sukurti. Metų pradžioje šiame portale buvo pateiktos [net kelios naujos parodos](#).

Minint M. Gimbutienės šimtmetį, biblioteka parengė virtualią parodą „Šešiolika Marijos Gimbutienės gyvenimo ir mokslinės veiklos puslapių“, atskleidžiančią mitologijos teorijos kūrėjos dokumentus ir fotografijas. Parodos rengėja ir tekstų autorė – Rasa Sperskienė.

Sausio 25 d. minėta žymaus visuomenės veikėjo, inžinieriaus, kultūrinio judėjimo mecenato, rašytojo, lietuviybės puoselėtojo Petro Vileišio 170 metų gimimo sukaktis ir surengta [paroda](#), kurioje eksponuojami Vrublevskių bibliotekoje saugomi P. Vileišio parašyti, išversti ir išleisti leidiniai, rankraščiai, pirmasis lietuviškas dienraštis „Vilniaus žinios“ ir kiti dokumentai. Parodos autorė – Jolanta Stasytė Berniūnienė.

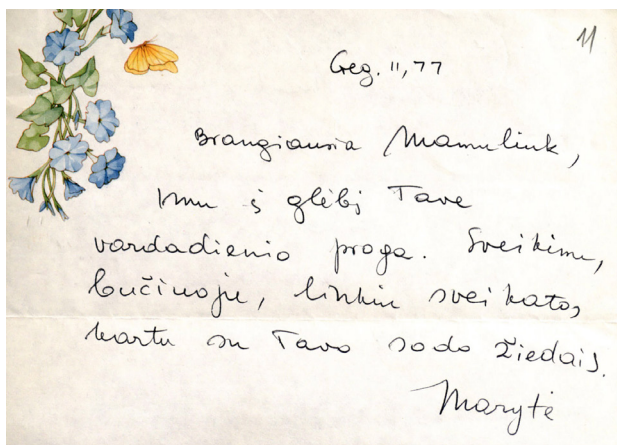
Nuo vasario 16 d. Vrublevskių biblioteka dalyvavo Valstybinės lietuvių kalbos komisijos inicijuojamoje Lietuvių kalbos dienų programoje. Vasario 19 d. sukako 200 metų, kai gimė

*Marija Gimbutienė.
Budapeštas (Vengrija),
1976 m. LMAVB RS
F339-69, lap. 27.*

*M. ir J. Gimbutai iškylauja
druskos kasyklose.
Berchtesgadenas (Vokietija),
1948 m. rugpjūčio 28 d.
LMAVB RS F351-71, lap. 1.*

*M. Gimbutienės
laiškelis,
atsiųstas tetai
J. Matjošaitienei.
Topanga, 1977 m.
gegužės 11 d.
LMAVB RS F391-
958, lap. 11 r.*

>>>

LMA Vrublevskių bibliotekoje

>>>

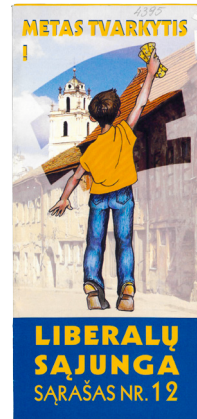
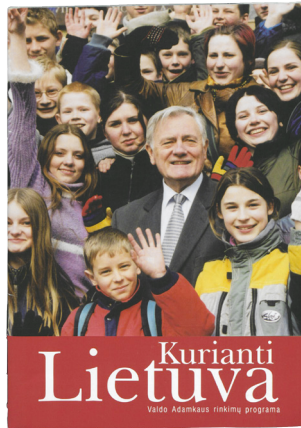
žymiausias XIX a. indoeuropeistas, lyginamosios kalbotyros bei sanskrito profesorius Augustas Šleicheris (August Schleicher, 1821–1868). Ta proga Vrublevskių biblioteka pristatė [virtualią parodą „Nenusipelnęs mūsų užmaršties: Augustas Šleicheris“](#), autorė – Kotryna Rekašiūtė.

Parodoje galima pamatyti eksponuojamus LMAVB saugomus A. Šleicherio parengtus veikalus ar su jo mokslinė veikla susijusius rankraščius, paskaityti indoeuropiečių prokalbe sukurtą pasakėčių bei sužinoti, kokie garsūs lietuvių raštinijos veikėjai savo asmeninėse bibliotekose turėjo A. Šleicherio leidinių ir jais rėmėsi.

Apie šių metų Lietuvių kalbos dieną prasmę, tikslus, galimybę dalyvauti pateiktas pokalbis su Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininku Audriu Antanaičiu LMA Vrublevskių bibliotekos tinklalaidėje. Taip pat LMA Vrublevskių biblioteka pristatė videopasakojimą apie čekų lingvistų išskirtinį dėmesį lietuvių kalbai dar XIX amžiuje. Tarp vasario 16-os ir kovo 11-os pateikta paroda ir videopasakojimas [„Lietuvos politinės komunikacijos raida lankstinukuose nuo 1990 m. iki mūsų dienų“](#), parodos autorius ir sumanytojas – kultūrinės veiklos specialistas Dovilas Petkus.

Pastaruosius trisdešimt metų keitėsi mūsų valstybė ir rinkiminė komunikacija bei jos pobūdis. LMA Vrublevskių bibliotekos fonduose saugoma per kelis šimtus rinkiminės agitacijos dokumentų iš 1990–2020 m. rinkiminio laikotarpio. Bibliotekos darbuotojos Rasos Sperskienės, komunikacijos specialisto Alberto Komaro, parodos autoriaus ir LVŽS Vilniaus skyriaus dėka pavyko surinkti lankstinukų, kurie atskleidžia, kaip keitėsi rinkiminės agitacijos dizainas, kokios idėjos buvo aktualios tada ir šiandien, kaip kito mūsų gerai pažįstamų politikų įvaizdis ir kokios idėjos išlieka svarbios iki šių dienų.

Dar viena išskirtinė paroda virtualių pasakojimų puslapyje pristatyta kovo pradžioje, skirta Šventojo Rašto žinovo, redaktoriaus, liturginių tekstų vertėjo, leidėjo, Pogrindžio moterų vienuolių teologijos ir katechetikos kursų organizatoriaus ir dėstytojo,

Lietuvos politinės komunikacijos raida lankstinukuose nuo 1990 m. iki mūsų dienų.

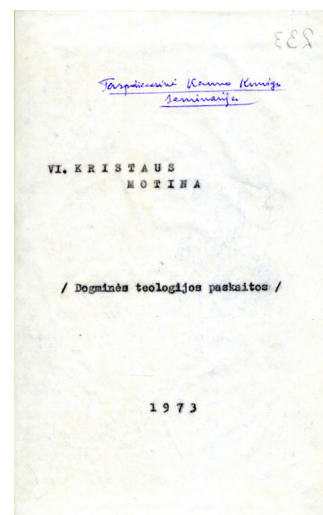
Pogrindžio kunigų seminarijos dėstytojo, teologijos licenciato, kunigo Vaclovo Aliulio 100-ųjų gimimo metinių jubiliejui paminėti. Parodoje pristatomas LMA Vrublevskių bibliotekoje saugomas V. Aliulio rankraštinės savilaidos [fondas](#). Kun. V. Aliulio dovanotą savilaidos leidinių kolekciją sudaro dokumentai – kūrinių vertimai iš užsienio kalbų, vadovėliai, biografinės knygos apie lietuvių ir užsienio bažnyčios veikėjus, šventuosius ir kita religinė, filosofinė literatūra. Parodai atrinkti dokumentai, kurių autoriu mi, rengėju ar redaktoriumi buvo

kun. V. Aliulis, bei įdomesni, gausiau iliustruoti kitų autorių rengti darbai. Parodos rengėjos ir tekstų autorės – Rūta Kazlauskienė, Vaida Juodėnienė, Bronislava Kisielienė, medžiagą internete paskelbė Audronė Steponaitienė. Paroda papildyta autentišku audioįrašu iš kun. V. Aliulio pamokslų „Kristaus Karaliaus šventė“, sakyto 1982 m. lapkričio mėn. (iš asmeninio sesers [Adelės Petraškaitės archyvo](#)).

LMA Vrublevskių bibliotekos Komunikacijos skyriaus informacija, pateikė Inga Berulienė

Kunigas Vaclovas Aliulis

Dogminė teologija. Parengė: V. Aliulis, A. Budrikis. [Vilnius], 1973–1983. (Dogminės teologijos paskaitos).

SVEIKINAME

Vytautas Ruzgas

VYTAUTUI RUZGUI – 70

Sausio 1 d. LMA tikrajam nariui prof. habil. dr. Vytautui Ruzgui sukako 70 metų. LMA prezidiumas ir ŽŪMM skyrius sveikina akademišką gražaus jubiliejaus progą.

Džiaugiamės Jūsų kūrybingumu, darbštumu ir mokslo pasiekimais. Jūsų talentas, neeiliniai gebėjimai ir atsidavimas savo darbui leido atlikti sudėtingus mokslinius tyrimus ir sėkmingai kurti inovatyvius produktus – kviečių ir rugių veisles, kurias auginama ne tik Lietuvos, bet ir Latvijos, Estijos žemdirbiai. Ypač daug nuveikėte rengiant Augalų veislių apsaugos ir sėklininkystės įstatymus, kitus teisės aktus, atitinkančius Europos Sąjungos reikalavimus. Vertiname Jūsų aktyvų dalyvavimą mokslo programose ir projektuose.

Dėkojame už nuoširdų darbą Lietuvos mokslų akademijoje bei svarų indėlį į Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus veiklą.

Tegul ir tolesnis Jūsų gyvenimo kelias būna toks pat prasmingas ir turiningas. Linkime naujų mokslo pasiekimų, stiprios sveikatos ir kuo geriausios kloties.

ARTŪRUI KAKLAUSKUI – 60

Sausio 2 d. LMA tikrajam nariui prof. habil. dr. Artūriui Kaklauskui sukako 60 metų.

Jūsų mokslinių tyrimų originalios kryptys ir gauti tarpdisciplininių mokslinių tyrimų rezultatai džiugina ne tik technologijos mokslų srities

Artūras Kaklauskas

atstovus, bet jais sėkmingai gali naudotis ir kitų mokslo ir verslo sričių specialistai. Neuromarketingo tyrimo metodas priklauso duomenų apdorojimo sistemoms ir būdams, specialiai pritaikytiems komerciniams, vadybiniais tikslams, neuromarketingo priemonėms ir sistemoms, leidžiančioms ištirti besidominčio žmogaus reakciją į jam pateikiamą marketingo tikslams naudojamą medžiagą.

LMA Technikos mokslų skyriaus kolektyvas sveikina Jus garbingo jubiliejaus progą. Linkime optimizmo, naujų mokslų pasiekimų ir atradimų džiaugsmo.

LEONARDUI SAUKAI – 90

Sausio 5 d. LMA nariui prof. habil. dr. Leonardui Saukai sukako 90 metų. LMA prezidiumas bei HSM skyrius nuoširdžiai sveikino Akademišką išskirtinio gimtadienio progą:

Didžiai vertiname Jūsų svarų indėlį į fundamentinius lietuvių tautosakos darbus, atvertus pasaulio lobynus po kruopelę iš viso pasaulio renkant, tyrinėjant „Eglė žalčių karalienės“ pasakos motyvus ir atgarsius, sudėtus į didžiulį keturtomį veikalą, visuomenės skatinimą domėtis, puoselėti, tausoti turtingos lietuvių tautosakos palikimą ir juo didžiuotis.

Jūsų erudicija, nepaprastas kruopštumas ir atsidavimas darbui visiems yra sektinas pavyzdys. Iki šiol mename Jūsų kūrybingą ir rezultatyvų vadovavimą Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriui.

Leonardas Sauka

Linkime Jums, mielas Jubiliate, sveikatos, tvirtybės, džiaugsmingų akimirkų ir sėkmės!

Plurimos annos, plurimos!

ANTANUI ŽILINSKUI – 75

Sausio 5 d. LMA tikrajam nariui prof. habil. dr. Antanui Žilinskiui sukako 75 metai.

Jau daugelį metų Jūs kartu su akad. Jonu Mockumi gvildenote globalios optimizacijos teoriją, algoritmus, metodus ir jų taikymą optimaliajame projektavime bei daugiamačių duomenų vizualizavime. Iš aktyviosios veiklos pasitraukus akad. Jonui Mockui ir Jums pradėjus vadovauti skyriui, darbai buvo sėkmingai tęsiami ir vainikuoti naujais rezultatais. Suburta mokslinė mokykla pasipildė naujais nariais ir, Jums vadovaujant, pasiekė išskirtinių pergalių. Užmegzti glaudūs ryšiai su šalies ir užsienio universitetais, plėtojamas tarptautinis mokslinis bendradarbiavimas su kitų šalių mokslininkais leido pasiekti reikšmingų rezultatų.

Dėkojame Jums už vaisingą, dalykišką ir kompetentingą veiklą Lietuvos mokslų akademijoje bei jos Technikos mokslų skyriuje. Sveikiname Jubiliejaus progą ir linkime dar daugelio prasmingų darbų, stiprios sveikatos ir sėkmės.

VYTAUTUI KAMINSKUI – 75

Sausio 8 d. LMA tikrajam nariui prof. habil. dr. Vytautui Kaminskiui

SVEIKINAME

Antanas Žilinskas

>>>

sukako 75 metai. LMA bendruomenė sveikina Akademiką gražaus jubiliejaus proga.

Visada stebino ir žavėjo Jūsų erudicija, vadybiniai gebėjimai, mokslinė organizacinė veikla, platus interesų ratas ir išskirtinis dėmesys mokslui ir jaunųjų mokslininkų rengimui. Dėkojame Jums už aktyvią ir rezultatyvią veiklą Lietuvos mokslų akademijoje ir LMA Technikos mokslų skyriuje.

Jubiliejaus proga linkime nesenkančios energijos, naujų minčių ir stiprios sveikatos.

ROMUALDUI GRIGUI – 85

Sausio 25 d. LMA nariui prof. habil. dr. Romualdai Grigui sukako 85 metai. LMA prezidiumas bei HSM skyrius sveikina Akademiką jubiliejaus proga.

Jūsų sukurtos teorinės ir metodologinės sociologinės koncepcijos – socializacija ir kintančios jos struktūros šeimoje, socialinės įtampos laukai, kokybinių struktūrų metodas – dėjo pagrindus ir plėtojo sociologijos mokslo kryptį. Svarūs išskirtiniai tautotyros darbai padėjo sukurti Lietuvos moksle tautotyros mokslinę kryptį ir sutelkti į ją įsiliejusių tautotyryninkų būrį. Esate ir socialinės antropologijos Lietuvoje pradininkas, savo tyrimais ir atradimais atskleidėte piliaikalių klestėjimo laikų lietuvių kultūrą, jos ištakas. Apibūdinamas ir pabrėždamas senlietuvių kultūros išskirtinumą ir jos svarbą mūsų dabartinei tautybei, ugdate visuomenės pilietiškumą bei tautinę savivoką. Pastaraisiais metais

Vytautas Kaminskas

išleisti beveik pusę amžiaus aprėpiantys Jūsų asmeniniai dienoraščiai su komentarais tik patvirtina, kad Jūsų gyvenimo kelias – nuolatinis ėjimas prieš srovę, t. y. prieš oficialiąją ideologiją, siekiančią tautą kuo greičiau nutautinti, Jūsų darbai visada skirti Tėvynei Lietuvai.

Dėkodami už aktyvų darbą Lietuvos mokslų akademijoje, jos Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriuje, linkime Jums, mielas Jubiliate, stiprybės, tolesnio kūrybinės minties veržlumo, naujų prasmingų darbų, laimės Jums ir Jūsų šeimai. Ilgiausių metų!

VOLDEMARUI STRYKIUI – 85

Vasario 24 d. LMA užsienio nariui prof. Voldemarui Strykiui sukako 85 metai.

LMA prezidiumas bei Žemės ūkio ir miškų mokslų skyrius nuoširdžiai sveikina Jus jubiliejaus proga.

Džiaugiamės Jūsų nuveiktais darbais plėtojant glaudų Latvijos ir Lietuvos agrarinio sektoriaus mokslininkų bendradarbiavimą ir ryšius tarp mokslų akademijų.

Nuoširdžiai linkime stiprios sveikatos, neblėstančios energijos, visokeriopos sėkmės, puikios nuotaikos, kūrybinių minčių gausos ir daug gražių saulėtų dienų!

SOFIJAI KANOPKAITEI – 95

LMA narei prof. habil. dr. Sofijai Kanopkaitei kovo 3 d. sukako 95 metai. S. Kanopkaitė domėjosi ne tik

Romualdas Grigas

biochemijos mokslais, bet dalyvavo ir Lietuvių katalikų mokslo akademijos veikloje, o 2000 m. buvo išrinkta šios akademijos tikrąja nare – akademike. S. Kanopkaitė visą gyvenimą domėjosi chemija, net mokydamasi Vilniaus Salomėjos Nėries gimnazijoje turėjo užduotį – rinkti laikraščių iškarpas apie chemijos pasiekimus. Baigusi gimnaziją, dvejavo, kur toliau mokytis, lemiaimą vaidmenį čia tarė jos giminaitis doc. Eduardas Kanopka (farmacininkas), kuris įdomiai argumentavo, kad farmacija tik pusė chemiko, o baigusi chemiją turės „didesnį“ pasirinkimą. 1947–1952 m. S. Kanopkaitė mokėsi VU Chemijos fakultete, o institutui gavus vietą aspirantūroje, S. Kanopkaitė išvyko į Maskvą, į Biochemijos institutą, kur 1955 m. parengė ir apgynė mokslų kandidato (dabar daktaro) disertaciją. Jau tada susidomėjo vitaminais, grįžo į Vilnių ir dirbo LMA Biologijos (1957), Botanikos (1959) institutuose, o 1967 m., įkūrus Biochemijos institutą, buvo išrinkta Mikroorganizmų biochemijos sektoriaus vadove.

Naujoji sektoriaus vadovė ir bendradarbiai Biochemijos institute pradėjo fundamentinės molekulinės vitaminologijos tyrimus. Šiais tyrimais buvo siekiama išaiškinti kobalaminų (B12 grupės vitaminai) biosintezės ir dalinės cheminės sintezės procesus. Kobalaminų, kaip kofermentų, funkcija ir specifiskumas tirtas embrioniniame, augančiame ir subrendusiame organizme. Tyrimai atlikti ir įvairių patologijų atvejais. Pirmą kartą nustatytas mikroorganizmų gebėjimas kobalaminų sintezei

>>>

SVEIKINAME

Voldemaras Strykis

>>>

naudoti ir augalinius perforininius junginius (chlorofilą a ir b, feofitiną a ir b), ir gyvulinės kilmės porfirino skilimo produktą – bilirubiną. S. Kanopkaitė gilinosi ne tik į mokslines kobalaminų panaudojimo galimybes, bet ir praktines perspektyvas. Jos moksliniai, organizaciniai ir praktiniai pasiekimai aprašyti beveik 300 darbų sąrašė, tarp jų monografijoje „Kobalaminai“ (1978).

S. Kanopkaitė mokėjo populiarinti mokslą. 1961 m. parašė mokslinį straipsnį apie paveldimumą, kurį išspausdino žurnalas „Mokslas ir gyvenimas“, vėliau ji tapo nuolatine šio žurnalo autore. Profesorės straipsnius spausdino „Mokslas ir technika“, „Mokslo Lietuva“. Kaip draugijos „Žinija“ narė, parengė leidinius „Kai ląstelė suserga“ (1980), „Biochemija – sveikatingumui: medžiaga lektoriui“ (1986). S. Kanopkaitė – pirmoji ir ilgametė Lietuvos biochemikų draugijos sekretorė, pirmininkė. Prisimenu, kad jos mėgstamas posakis (gal netiksliai) – „Mokytojas yra ne tas, kuris moko, o tas, iš kurio mokomasi“. Ji visada labai subtiliai kalba apie mokslinio darbo vadovą akad. Vladimirą Engelgardtą, VU Chemijos fakultete dėsciusį fizinės chemijos kursą, akad. Juozą Matulį, sutiktą LMA.

Linkime Jums, mielių Akademiškai, ilgiausių metų, gyvenimo pilnatvės ir stiprios sveikatos!.

Akad. Vytautas Antanas Tamošiūnas

Sofija Kanopkaitė

JUOZUI VIDMANČIUI VAITKUI – 80

Kovo 19 d. LMA narys prof. habil. dr. Juozas Vidmantis Vaitkus šventė 80 metų sukaktį. Akad. J. V. Vaitkus yra vienas puslaidininkių fizikos pradininkų Lietuvoje. Beveik tris dešimtmečius jis vadovavo VU Puslaidininkių fizikos katedrai. Net du kartus J. V. Vaitkus ėjo Vilniaus universiteto mokslo prorektorius pareigas. Profesoriaus nuopelnai įvertinti TSRS valstybine, LTSR valstybine ir dukart Lietuvos mokslo premijomis, LDK Gedimino IV laipsnio ordinu, kitais valstybiniais apdovanojimais. Už ypač svarius pasiekimus, už rūpestį bei išskirtinį dėmesį plėtojant šalies mokslą, ugdant jaunuosius mokslininkus, aktyvią veiklą Lietuvos mokslų akademijoje, Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriuje, skyriaus biuro teikimu pasiūlyta apdovanoti J. V. Vaitkų Lietuvos mokslų akademijos atminimo medaliu, kuris bus įteiktas artimiausiam LMA narių visuotiniame susirinkime.

HENRIKUI ŽILINSKUI – 70

Kovo 28 d. LMA tikrajam nariui prof. habil. dr. Henrikui Žilinskui sukako 70 metų. LMA prezidiumas ir ŽŪMM skyrius nuoširdžiai sveikina gražaus jubiliejaus proga.

Džiaugiamės Jūsų kūrybingumu, darbštumu ir mokslo pasiekimais. Jūsų talentas, neeiliniai gebėjimai ir meilė

Juozas Vidmantis Vaitkus

Henrikas Žilinskas

savo darbui leido atlikti sudėtingus mokslinius tyrimus sprendžiant gyvulininkystės ir veterinarijos mokslo problemas. Jūs ypač daug prisidėjote prie studijų ir verslo slėnio „Nemunas“ kūrimo, mokslo pažangos skleidimo Lietuvoje, daug padarėte aktyvindamas tarpinstitucinį mokslinį bendradarbiavimą, telkdamas žemės ūkio srities mokslininkus visapusei veiklai keliant žemės ūkio mokslo lygį ir prestižą.

Sveikindami jubiliejaus proga, nuoširdžiai Jums dėkojame už aktyvų dalyvavimą LMA veikloje, ilgametį vadovavimą Veterinarinės medicinos ir gyvūnų mokslų sekcijai.

Linkime kūrybinių sumanymų, kuo geriausias sveikatos ir sėkmės Jums ir Jūsų artimiesiems. Tegul ir tolesnis Jūsų gyvenimo kelias būna toks pat prasmingas ir turiningas.

ATMINIMUI

LMA užsienio narys Viljamas Rygelis Šmolstygas (William Riegel Schmalstiege)

1929-10-09–2021-01-22

Sausio 22 d. baltistikos pasaulį sukrėtė žinia apie pasaulinio garso Jungtinių Amerikos Valstijų kalbininko Viljamo R. Šmolstygo (William Riegel Schmalstiege) mirtį. Tikrovės suvokimas yra nelengvas. Iškeliavo Pensilvanijos valstybinio universiteto profesorius (1965–2002), ištikimas baltistikos riteris, didžiai prūsų ir lietuvių kalbos tyrimams nusipelnęs, labai daug parašęs mokslininkas. Kalbininkas labai gerai kalbėjo ir rašė lietuviškai, ir ne vienus metus skaitė lietuvių kalbos kursą Pensilvanijos universitete, o stažuodamas – Vokietijoje ir Freiburgo universitete. Jis užkopė į mokslo aukštumas, buvo labai paprastas ir be galo padorus žmogus, visada tesėdavęs savo žodį. Susitikimai su V. R. Šmolstygu baltistų kongresuose, kituose renginiuose, pavyzdžiui, *Colloquium Prutenicum Secundum* 1998 m. Mogilianose prie Krokuvos buvo širdies atgaiva ir proto puota. 2015 m. serijoje *Bylojame ir pažįstame / Billēmai bhe ersinimai* prof. dr. Pietro Umberto Dinio (Pietro Umberto Dini), redakcinės kolegijos, privačių rėmėjų rūpesčiu buvo išleista mokslininko knyga *Senosios prūsų kalbos studijos. Kritinė šios srities aktualios literatūros apžvalga nuo 1975 iki 2005 m. / Studies in Old Prussian. A critical Review of the Relevant Literature in the Field from 1975 until 2005*. Lietuvių kalbos institutas nebuvo ir nėra abejingas knygos autoriui ir šiai knygai, rūpinasi jos sklaida.

2004 m. „John Benjamins Publishing Co.“ leidykla išleido *Festschriftą*, skirtą Viljamui R. Šmolstygui, kaip rašė vienas leidėjų, – žmogui ir mokslininkui. Antrasis knygos leidėjas buvo P. U. Dinis. Knygoje rasime ir Lietuvos mokslininkų Vytauto Ambrazo, Grasildos Blažienės, Akselio Holvoeto (Axel Holvoet), Simo Karaliūno, Vytauto Mažiulio, Algirdo Sabaliausko, Giedriaus Subačiaus ir Zigmo Zinkevičiaus straipsnius. Koks džiaugsmas buvo sulaukti šilto knygos įkvėpėjo laiško. O kokia šilta draugystė siejo jį su A. Sabaliausku. Prisiminimai kaip kalnas užgriuvo ne vieną pasaulio baltistą. Iškeliavo didis ir išmintingas, labai taktiškas žmogus ir mokslininkas. Jo darbai bus cituojami, jiems lemta išlikti.

Reikėtų priminti, kad mokslininkas, būdamas toli nuo baltų, gyveno jų gyvenimu. Jis buvo vienintelis ne mūsų kilmės Baltų studijų plėtros asociacijos (AABS) pirmininku po Marijos Gimbutienės pirmininkavimo. 1991 m. V. R. Šmolstygas rinko parašus peticijai, skirtai JAV prezidentui, dėl Lietuvos nepriklausomybės pripažinimo. Lietuvą mylėjo iki širdies gelmių. Buvo mūsų šalyje ne kartą, stažavo 4 mėnesius, atskrisdavo į mūsų renginius. Jam 1994 m. rugsėjo 16 d. Vilniaus universitetas suteikė garbės daktaro vardą. Lietuvos mokslų akademija išrinko užsienio nariu. Be galo darbštaus mokslininko akys kryo ir į prūsų kalbą. Parašyta *Prūsų kalbos gramatika, Lietuvių kalbos istorinė sintaksė, Istorinė baltų kalbų veiksmožodžio morfologija* ir daugelis kitų darbų, skirtų ne vien baltų kalboms. Jau negalėdamas intensyviai dirbti, rašė recenzijas mūsų mokslo žurnalams, domėjosi visų mūsų gyvenimais. Kai jau ir kompiuteriu rašyti buvo per sunku, Profesorius, padedamas savo ištikimos bendramintės žmonos Emily, atsakinėdavo į visus laiškus. Jis gyveno didžiame mokslo pasaulyje, kuriame nebuvo jokių sienų, o jeigu tokios ir iškildavo, tai Profesorius jų nepaisydavo. Iškeliavo labai šiltas, darbštus, kuklus, ištikimas mūsų kraštui Žmogus. •

Akad. Grasilda Blažienė

Akademikas Vytautas Juodkazis

1928-11-01–2021-03-01

Netekome Vytauto Juodkazio – profesoriaus, habil. mokslų daktaro, LMA akademiko. V. Juodkazis, 1957 m. Vilniaus universitete įgijęs geologo specialybę, savo

veiklą paskyrė požeminio vandens paieškai ir tyrimams. Pradžioje jis dirbo gamybinį požeminio vandens žvalgyimo darbą hidrogeologijos ekspedicijoje „Burvodmontaž“ (1957–1961).

Savo mokslinę veiklą pradėjo 1963 m. Geologijos institute, 1964 m. apgynė geologijos-mineralogijos mokslo kandidato disertaciją, dirbo instituto moksliniu sekretoriumi. Sukūrus institute

»»

ATMINIMUI

Vytautas Juodkasis (1928–2021)

>>>

Hidrogeologijos ir inžinerinės geologijos skyrių tapo jo vadovu (1964–1988). 1981 m. Maskvos universitete apgynė geologijos-mineralogijos mokslo daktaro disertaciją. Nuo 1985 iki 2004 m. dirbo VU profesoriumi. Jo moksliniai darbai yra skirti teoriniams ir praktiniams Baltijos artezinio baseino hidrogeologinių sąlygų išaiškinimui bei kartografavimui, požeminio vandens išteklių racionaliam naudojimui. Jis vienas pirmųjų Baltijos regione pradėjo požeminio vandens išteklių tyrimuose naudoti matematinio modeliavimo metodus. Prof. V. Juodkasis pagrindė daugelį gamtinių požeminio vandens išteklių formavimosi dėsningumų, jų pasiskirstymo Baltijos regione ypatumų ir tuo prisidėjo kuriant regioninių hidrodinaminio proceso tyrimo metodologinius pagrindus. Ypač svarbūs taikomojo pobūdžio V. Juodkasio darbai, atlikti jam vadovaujant ir betarpiškai dalyvaujant, skirti požeminio vandens išteklių prognozavimui Lietuvos ir kitų Baltijos šalių geriamojo vandens viešojo tiekimo sistemų plėtrai pagrįsti, taip pat hidrogeologiniam kartografavimui. Parengti ir išleisti keturi hidrogeologiniai žemėlapiai, kuriuose pateikta Baltijos artezinio baseino struktūra ir požeminio vandens išteklių pasiskirstymas. Už Baltijos šalių kvartero ir prekvartero

uolienų hidrogeologinių 1:500 000 mastelio žemėlapių sudarymą ir redagavimą V. Juodkaziui 1984 m. buvo suteikta buvusios SSSR valstybinė premija mokslo ir technikos srityje, o už monografijos „Lietuvos geologija“ hidrogeologijos dalį 1996 m. pelnė Lietuvos mokslo premijos laureato vardą.

1994 m. V. Juodkasis VU Senato teikimu buvo išrinktas LMA nariu ekspertu, o 1998 m. – nariu korespondentu. Būdamas LMA nariu, jis atstovavo LMA ir VU ekspertų komisijose, vertinusiose Lietuvos mokslo ir studijų institucijų veiklą, atliekančiose

įvairių mokslo programų ekspertizę. 2004 m., atstovaudamas LMA ir VU, V. Juodkasis kartu su Lietuvos geologijos tarnyba (LGT) inicijavo itin svarbų projektą – „Lietuvos požeminio vandens išteklių įvertinimas ir naudojimas geriamojo vandens tiekimui 2005–2025“.

Plačių pažiūrų mokslininkas suformavo modernias Lietuvos hidrogeologijos kryptis, parengė 11 mokslo daktarų, parašė per 200 mokslinių straipsnių, 15 knygų ir vadovėlių, redagavo ir leido mokslo darbus. V. Juodkasis daug dėmesio skyrė mokslinių tyrimų sklaidai, aktyviai dalyvavo Lietuvos geologų bendruomenės visuomeninėje veikloje. Jis buvo Lietuvos geologų sąjungos žurnalo „Geologijos akiračiai“ ilgametis atsakingasis redaktorius, LMA leidžiamo žurnalo „Geologija“ redakcinės kolegijos narys, daugiau kaip 50-ies leidinių, skirtų moksliniams straipsniams ir konferencijų pranešimams publikuoti, redaktorius, LR Seimo priimtų „Žemės gelmių“ ir „Geriamojo vandens“ įstatymų rengimo dalyvis. Daug metų ėjo LGT Valstybinės naudingųjų iškasenų išteklių komisijos pirmininko pavaduotojo pareigas.

Profesoriaus mokslinis indėlis lieka mūsų krašto mokslo lobyne. •

*Akademikai Robert Mokrik
ir Algimantas Grigelis*

MOKSLININKŲ PRIPAŽINIMO ŽENKLAI

Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda Vasario 16-osios – Lietuvos valstybės atkūrimo dienos proga už nuopelnus Lietuvos Respublikai ir už Lietuvos vardo garsinimą pasaulyje Lietuvos valstybės ordinais ir medaliais apdovanojo Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių piliečius.

Ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro kryžiumi apdovanotas prof. habil. dr. **Adolfas Laimutis Telksnys** – Lietuvos mokslų akademijos narys emeritas; akademikas, skaičiavimo mašinų Lietuvoje kūrėjas, interneto plėtos ir humanoidų robotikos Lietuvoje pradininkas; informacinės

Akad. Adolfas Laimutis Telksnys

plėtos strategijos ekspertas, reikšmingai prisidėjęs prie Lietuvos, kaip vienos pasaulyje pirmaujančių greitaiegio interneto srityje valstybių, raidos.

Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžiumi

apdovanotas prof. habil. dr. **Vaidutis Kučinskas** – Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys, akademikas, Lietuvos mokslų akademijos Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus pirmininkas; Lietuvoje ir pasaulyje pripažintas mokslininkas, žmogaus ir medicinos genetikos pradininkas Lietuvoje.

Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžiumi apdovanotas prof. dr. **Pranas Viškelis** – Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys akademikas, Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus Maisto kokybės ir saugos komisijos pirmininkas, Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro Sodininkystės

>>>

MOKSLININKŲ PRIPAŽINIMO ŽENKLAI

ir daržininkystės instituto Biochemijos ir technologijos laboratorijos vedėjas, vyriausiasis mokslo darbuotojas; Kauno technologijos universiteto profesorius, aktyvus inovatyvių biologiškai vertinamų augalinės kilmės maisto perdirbimo technologijų ir produktų kūrėjas.

*Parengta pagal
LR Prezidento dekretą*

Akad. Vaidutis Kučinskas

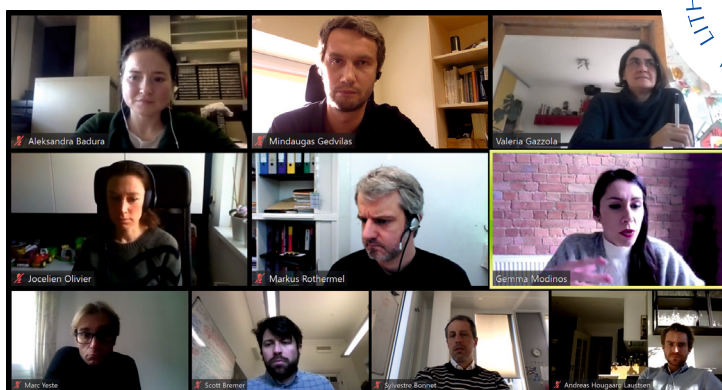
Akad. Pranas Viškelis

Jaunojoje akademijoje

Pirmąjį 2021 m. ketvirtį, kaip ir didžiąją praėjusių metų dalį, Lietuvos mokslų akademijos (LMA) Jaunoji akademija veiklą vykdė nuotoliniu būdu. Sausio 21 d. įvyko pirmasis LMAJA posėdis, jame prisistatė naujai išrinkti Jaunosios akademijos nariai, buvo aptartas ateinančių metų veiklos planas ir pateikta 2020 m. LMAJA veiklos ataskaita.

2021 m. vasario 4 d. paskelbus 2020 m. Lietuvos mokslo premijos laureatus paaiškėjo, kad šį garbingą titulą pelnė ir LMAJA pirmininkas, Fizinių ir technologijos mokslų centro (FTMC) vyriausiasis mokslo darbuotojas dr. Mindaugas Gedvilas. LMAJA pirmininkas kartu su kolegomis buvo apdovanoti už darbų ciklą „Ultratrumpų lazerio impulsų sąveika su medžiaga ir jos panaudojimas lazeriniam mikroapdirbimui“.

Vasario mėn. buvo gausu ir kitų apdovanojimų. Kasmetinėje FTMC mokslinėje konferencijoje buvo įteikti apdovanojimai LMAJA nariams dr. Linui Minkevičiui ir dr. Aldonai Balčiūnaitei. L. Minkevičiui skirtas FTMC specialusis apdovanojimas už proveržį kuriančią mokslinę-technologinę veiklą ir tapus LMAJA nariu, o A. Balčiūnaitei – už jaunatvišką proveržį mokslinėje veikloje. Šis jaunųjų FTMC mokslininkų įvertinimas skatina jaunųjų talentų veržlumą, didina pasitikėjimą savimi, motyvuoja siekti naujų tikslų ir nebijoti mokslinių iššūkių.

Europos jaunosios akademijos forumo aptartos žinių apie eksperimentus su gyvūnais spragos.

2021 m. vasario 12 d. LMAJA pirmininkas dalyvavo Europos jaunosios akademijos (angl. *Young Academy of Europe, YAE*) organizuotame forumo „Mažinanč žinių apie eksperimentus su gyvūnais spragas“ (angl. *Bridging the gap in knowledge on animal experimentation*). Renginyje buvo diskutuota gyvūnų apsaugos klausimais, nagrinėtos atliekamų eksperimentų su gyvūnais peripetijos. Ieškota atsakymų, kokios žmonėms reikia informacijos, kad būtų galima priimti pagrįstus sprendimus, kokia informacija jau yra prieinama skirtingais formatais, koki turinį ir kaip geriausia pateikti, kad pasiektų kuo daugiau visuomenės.

2021 m. kovo 22 d. LMAJA pirmininkas dr. M. Gedvilas kartu su Globalios jaunosios akademijos (angl. *Global Young Academy, GYA*) nariais ir

kitų šalių Jaunųjų akademijų atstovais tarptautiniame seminare-diskusijoje dalijosi mintimis apie „Pasitikėjimą klimato mokslu“ (angl. *Trust in Climate Science*). GYA organizuota diskusija subūrė žinomus mokslininkus ir GYA narius. Atkreiptas dėmesys į pasitikėjimą klimato mokslu, įvairių mokslo sričių požiūrį, žmogaus įtaką klimatui, orui, vandeniui ir gamtos ištekliams.

LMAJA nariai glaudžiai bendradarbiauja su LMA skyriumi „Mokslininkų rūmai“, populiariomis mokslo temomis skaito paskaitas moksleiviams. •

*Dr. Mindaugas Gedvilas,
LMA Jaunosios akademijos
pirmininkas*

*Dr. Diana Marčiulytė,
LMA Jaunosios akademijos
vicepirmininkė*

Leidinio redakcinė taryba: J. Banys (pirmininkas), A. Bernotas, Z. Dabkevičius, D. Kaunas, V. Kučinskas, R. Maskoliūnas, V. Nekrošius, R. Šiaučiūnas, L. Valkūnas, G. Žintelis.

Leidinių rengė: S. Aukštinaitenė, A. Bagdonavičienė, I. Berulienė, A. Daučiūnienė, R. Daukšienė, B. Jaskėlevičius, D. Marčiulytė, L. Milošienė, J. Olechnovičienė.

Kalbos redaktorė Z. Turčinskienė, nuotraukos V. Valuckienė, apipavidalino M. Datkūnaitė.